

ANALİZ

MAYIS 2018 SAYI: 237

PYD/YPG'NİN ÇOCUK ASKERLERİ

FATMA SÜMER

PYD/YPG'NİN ÇOCUK ASKERLERİ

FATMA SÜMER

COPYRIGHT © 2018

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Hasan Suat Olgun
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	9
ULUSLARARASI HUKUKTA ÇOCUK ASKERLİĞİNİ KONU EDİLEN NORMATİF ÇERÇEVE	10
ÇOCUK ASKERLİĞİNİN YOL AÇTIĞI SORUNLAR AÇISINDAN DİĞER ÖRNEKLER VE PKK	12
Çocuğun Örgüte Katılma Sürecinden Kaynaklanan Sorunlar	13
Örgütün Yaşam Koşullarından Kaynaklanan Sorunlar	15
Çocukların Kullanıldığı Alanlardan Kaynaklanan Sorunlar	16
PYD/YPG'NİN ÇOCUK ASKERLERİ	18
Genel Durum	18
Sözde PYD Normları ve Cenevre Çağrısı	20
Sistemik Çocuk Asker Kullanımını Ortaya Koyan Durumlar	23
SONUÇ	28

YAZAR HAKKINDA

Fatma Sümer

2012’de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun oldu. 2015’te kamu hukuku yüksek lisans eğitimini aynı okulda “Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçları” başlıklı teziyle tamamladı. Marmara Üniversitesi’nde devam ettiği kamu hukuku doktora tez sürecindedir. 2012 Aralık-2016 Nisan tarihleri arasında araştırma görevliliği, 2016 Mayıs-2017 Mayıs tarihleri arasında milletvekili danışmanlığı yapmıştır. SETA Hukuk ve İnsan Hakları Direktörlüğü’nde araştırmacıdır.

ÖZET

PKK'nın Suriye kolu olan PYD 1994'ten beri sistematik olarak çocuk asker kullanan PKK'nın yöntemlerini takip ederek çocukları devşirmekte ve örgüte katmaktadır. PKK/PYD'nin 5 Ekim 2013'te Kandil'de imzalamış olduğu "Çocukların Silahlı Çatışmalardan Korunmasına Dair Taahhütname"ye ve örgütün uluslararası kuruluşlardan gelen eleştiriler karşısında verdiği cevaplarda yaratmaya çalıştığı bu durumun istisnai olduğuna dair algıya rağmen örgüt içerisinde çocukları silahlı almaya ve eğitmeye görevli kişilerin bulunması, örgütün evlere gidip aileleriyle çatışmak pahasına çocukları zorla kamplara götürmesi ve çocukları ikna/kandırma sürecindeki söylemleri bu durumun sistematik olduğunu ortaya koymaktadır. Örgütün bu uygulaması, hakim olduğu bölgelerde savaşa elverişli yaş gruplarındaki kişilerin silahlı alınmamak için bölgeyi terk etmelerinden dolayı eleman bulamamasından ve örgütün ideolojik devşirme yoluyla sadık kadrolarını yaratabilmesi için en elverişli yaş grubunun çocuklar olmasından kaynaklanmaktadır. Örgütün eleman ihtiyacı aynı zamanda ideolojik meşruiyet bulamadığını da ortaya koyan bir durumdur.

Bu analizde PYD'nin etkin olduğu bölgelerde sistematik olarak çocuk asker kullandığı ortaya koyulmakta ve bu konunun uluslararası hukuktaki karşılığı incelenmektedir.

Örgütler tarafından çocukların kullanılmasında çocuğun özne olma vasfının yerini çocuğun araçsallaştırılması almaktadır. Örgütte çocuk fiziki özellikleri, kapasitesi, gerçekleştirilecek eylem bakımından elverişliliği ve örgütün duyduğu ihtiyaç gibi faktörler doğrultusunda kullanılmaktadır. Bu sebeple çocukların silahlı örgütler tarafından çatışmalar ve bunun dışında akla gelebilecek herhangi bir alanda kullanılmaları uluslararası normlarda çocuk askerliği olarak değerlendirilmiş ve yasaklanmıştır. Bu çerçevede tüm dünya örneklerinde çocuk asker kullanımı benzer istismar biçimlerine yol açmaktadır. Bu tespit bir yana bırakılacak olursa ortak kampları, ortak yöneticileri ve aynı yöntemlerle çalışmaları dolayısıyla PKK üzerine yapılan araştırmaların ortaya çıkardığı verilerin PYD bakımından da geçerli olduğu düşünülebilir. PKK'da çocukların gerilla tipi olanından şehir tipine kadar her türlü eylemde kullanılmalarının yanı sıra ideolojik amaçlarla ön plana çıkarıldıkları ve cinsel köle olarak kullanıldıkları görülmektedir.

PYD'nin söyleminin Kürt halkı için savaşma, özgürlük, kadınların özgürlüğü, rejim karşısında Suriye'deki Kürtleri savunma ya da DEAŞ'a karşı mücadele gibi Batılı genelgeçer ideolojiler ya da toplumsal kabul gören değerlere yaslanması, örgütün bir taraftan kendi ideolojisi için çocukları istismar etmeye devam ederken diğer taraftan da dünya genelinde muteber görülecek kavramlarla eylemlerini meşru hale getirmeye çalıştığını göstermekte ve çocukların kullanıldığı bir savaşı ahlaklı hale getirmemektedir.

GİRİŞ

Çocuk asker kullanımını Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (BM ÇHS) dört temel prensibi olan çocuğun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi ve katılımının sağlanması ilkelerinin aynı anda çiğnendiği bir istismar biçimidir.¹ PKK ve dünyadaki diğer terör örgütleri üzerine yapılan araştırmaların² gün yüzüne çıkardığı veri ve örnekler çocukların örgütte kullanıldıklarında çatışmalara katılmaktan doğan riskler yanında sayısız riskle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Bu sorunlar doğrultusunda gelişen hukuki düzenlemeler bugün uluslararası hukukta çocukların silahlı örgütle herhangi bir şekilde ilişkili olmalarının yasaklanmasına yol açmıştır.

PKK'nın Suriye kolu PYD de Suriye iç savaşının başlamasından bu yana çocukları hiçbir ölçü gözetmeksizin asker olarak çatışmalar da dahil olmak üzere örgüt ihtiyaçları için kullanmaktadır. 2016'da yapılan bir araştırma dünya üzerinde iki yüz elli bin kadar çocuğun silahaltında olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede tüm dünya örneklerinde çocuk asker kullanımı benzer istismar biçimlerine yol açmaktadır. Bu

tespit bir yana bırakılacak olursa ortak kamp, yönetici ve yöntemlerle çalışmalarını dolayısıyla PKK üzerine yapılan araştırmaların ortaya çıkardığı verilerin de PYD bakımından geçerli olduğu düşünülebilir. Bu çerçevede PKK'da çocukların gerilla tipinden şehir tipine kadar her türlü eylemde kullanılmalarının yanı sıra ideolojik amaçlarla ön plana çıkarıldıkları ve cinsel köle olarak kullanıldıkları görülmektedir.

PYD'nin etkin olduğu bölgelerde sistematik olarak çocuk asker kullandığını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada öncelikle bu konunun uluslararası hukuktaki karşılığı incelenmektedir. Ardından dünya genelinde çocuk asker kullanımının yol açtığı sorunların benzer nitelikte olduğu açıklığa kavuşturulmaktadır. Son olarak PYD'nin çocuk asker kullanımının –örgütün istisnai olduğu yönünde bir algı oluşturmaya çalıştığı görülse de– sistematik bir durum olduğunu ortaya koyan veriler değerlendirilmektedir.

Bu çalışma yalnızca bir amaç olarak görülmeleri ve toplumsal bir özneye dönüşecekleri süreçte desteklenmeleri gereken çocukların araçsallaştırıldığı, pek çok açıdan istismar edildiği ve tehlikeli bir çatışmaya sürüldükleri gayrimeşru durumu ortaya koymak için yapılmaktadır. Çocuğun korunması kimliğini sorgulamadan korumayı özellikle de istismar edildiği ya da bir suça sürüklendiği durumlarda kimliğinin gizlenmesi sorumluluklarını beraberinde getirir. Bu sebeple bu çalışmada çocukların kimlikleri ve basında sıklıkla karşılaşılan çocuk görüntüleri yer almayacaktır.³

1. Oğuz Polat ve Evin Güldoğan, "Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar", *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, (2010), s. 120-121.

2. Çalışmamızda yararlandığımız araştırmalardan bazıları şunlardır: Child Soldiers International, "Annual Report 2016-2017", <https://www.child-soldiers.org/Handlers/Download.ashx?IDMF=245a3b5b-83ea-429e-9467-53398f4c4d86>, (Erişimi tarihi: 19 Nisan 2018); "Cape Town Principles and Best Practices on the Recruitment of Children into the Armed Forces and on Demobilization and Social Reintegration of Child Soldiers in Africa", (1997), [https://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles\(1\).pdf](https://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles(1).pdf), (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018); "Kim Bu Dağdakiler?", TEPAV, 10 Şubat 2012, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1335350447-4.Kim_Bu_Dagdakiler.pdf, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018); "Factsheet: Children Associated with Armed Groups and Forces Central Africa", UNICEF, https://www.unicef.org/wcaro/FactSheet100601Final_E_100603_.pdf, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018); "Under Kurdish Rule-Abuses in PYD-Run Enclaves of Syria", Human Rights Watch, 19 Haziran 2014 "Trafficking in Persons Report June 2016", US Department of State, <https://www.state.gov/documents/organization/258876.pdf>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018); "Forcible Recruitments and the Deployment of Child Soldiers by the Democratic Union Party in Syria", Kurd Watch Report 10, http://www.kurdwatch.org/pdf/KurdWatch_A010_en_Zwangsrekrutierung.pdf, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018); "Syria: Kurdish Forces Violating Child Soldier Ban-Despite Promises, Children Still Fighting", Human Rights Watch, 15 Temmuz 2015, <https://www.hrw.org/news/2015/07/10/syria-kurdish-forces-violating-child-soldier-ban-0>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

3. Nitekim UNICEF'in "Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları" program metninde çocukları istismar eden kişilerin kendi davranışlarına tanık olmak istemedikleri üzerinde durulmuş ve bir çocuk askerin fotoğrafının Batılı bir gazetede çıkmasının o çocuğun binlerce kilometre uzaktaki bir Afrika ülkesinde öldürülmesine yol açtığı belirtilmiştir. Bu sebeple UNICEF'in çocuklar için etik kurallar çerçevesinde belirlediği habercilik ilkeleri arasında çocuğun yaşam boyu istismara, kendi toplulukları tarafından ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalma gibi durumlar da dahil olmak üzere olumsuz tepkilere uğramasına yol açabilecek kategorileştirme ve betimlemelerden kaçınılması, cinsel istismar veya sömürüye maruz kalan çocukların isim ve görüntülerinin gizlenmesi gibi temel ilkeler bulunmaktadır. "Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları Hak Temelli Perspektif", UNICEF, (2007), s. 93, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Cocuk%20Haklari%20ve%20Gazetecilik.pdf>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

ULUSLARARASI HUKUKTA ÇOCUK ASKERLİĞİNİ KONU EDİLEN NORMATİF ÇERÇEVE

Çocuk askerliğiyle ilgili uluslararası mevzuat iki önemli sorunu net bir şekilde çözmektedir: Öncelikle askerlik yaşı konusunda tartışmasız bir sınır getirmiştir. İkinci olarak çocuk askerliğine ilişkin yasağın çocuğun sadece çatışmalardan uzak tutulmasını değil aynı zamanda silahlı bir güçle alakalı olabileceği her türlü eylem ve ortamdan uzak kalmasını gerektirdiğini açıklığa kavuşturmuştur.

1989 tarihli BM ÇHS'de 18 yaşına kadar her insanın "çocuk" olarak nitelenmesinden itibaren çocukların askerlik yaşının asgari sınırının da 18 olarak kabul edilmesi yönünde güçlü bir eğilim söz konusu olmuştur.⁴ Aslında BM ÇHS çocukların askere alınmalarıyla ilgili yaş sınırını 15 yaş asgari sınır belirleyerek düzenlemiş fakat taraf devletlerin 15 yaşına gelmemiş çocukları askere almaktan kaçınmalarını, 15-18 yaş arası çocuklar bakımından silahaltına alınmaları gerektiği takdirde ise önceliği yaşı büyük olanlara vermelerini öngörmüştür. Nitekim 38. maddesinde taraf devletlere silahlı çatışma halinde kendilerine uygulanabilir olan uluslararası hukukun çocukları da kapsayan insani kurallarına uyma ve uyulmasını sağlama yükümlülüklerinin yanı sıra 15 yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan

4. Bugün çok sayıda ülke bu eğilimin ve ileride yer verilecek olan uluslararası düzenlemelerin sonucu olarak çocukların silahlı kuvvet personeli olmaları için yaş sınırını 18 olarak belirlemiştir. Ancak bu sınırı aşığı çeken ülkeler de bulunmaktadır. Örneğin Cezayir'de gönüllü olarak askere kaydolma yaşı 17, zorunlu askerlik yaşı 18 ile başlar. Kanada'da ve zorunlu askerliğin bulunmadığı Avustralya'da yasal temsilcinin rızasıyla 17 yaşındaki kişiler gönüllü asker olabilmektedir. Çeşitli başka koşulların varlığı halinde Birleşik Krallık, Bolivya, Tonga ve Bangladeşte askerlik yaşı 16 olarak uygulanmaktadır. "Military Service Age and Obligation (Years of Age)", <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/fields/2024.html#156>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018). Birleşik Krallık'ta 2016'da askerlerin yüzde 23'ü 18 yaşının altındadır. "Annual Report 2016-2017", s. 16.

katılmaları için gereken tüm önlemleri alma yükümlülüğü de getirmiştir. Bununla birlikte bu yaş sınırı aşağıda yer verilecek olan 2000 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocukların Silahlı Çatışmalarda Kullanılmasına Dair Seçmeli Protokol ile yükseltilmiştir.

BM ÇHS'nin yürürlüğe girmesinden önce çocukların askeri personel olarak kullanılmasının ilk defa yer aldığı 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek 1977 tarihli Uluslararası Silahlı Çatışmaların Kurbanlarının Korunmasına İlişkin (1) No.lu Protokol⁵ ve savaş suçları alanındaki en etkili uluslararası sözleşme olan Uluslararası Ceza Mahkemesinin (ICC) 1998 tarihli Roma Statüsü çocuk askerliğine dair düzenlemelerde 15 yaş esas almıştır. Ancak içerdikleri 15-18 yaş arasındaki çocukların zorunluluk halinde silahaltına alınmaları durumunda yaşı büyük olana öncelik verme yükümlülüğü aslında 18 yaşından küçüklerin silahaltına alınmalarının arzu edildiği şekilde anlaşılabilir. Roma Statüsü'nde 15 yaşından küçükler karşı söz konusu olan bu yasak bir savaş suçu kabul edilmiştir.⁶

25 Mayıs 2000'de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ek çocukların silahlı çatışmalarda kullanılmasına dair Seçmeli Protokol'ün 1. maddesinde taraf

5. 1977 tarihli 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Kurbanlarının Korunmasına İlişkin (1) No.lu Protokolün "Çocukların Korunması" başlıklı 77. maddesinin 2. fıkrasında çatışma taraflarının 15 yaşına ulaşmamış çocukların düşmanca davranışlara katılmaları için gerekli her türlü önlemi almalarını, özellikle bu çocukların silahlı kuvvetlerde görev almalarının engellenmesini düzenlemiş ve 15 yaşını dolduran ama 18 yaşını doldurmayan kişilerin asker olarak görevlendirilmelerinde çatışma taraflarına yaşı büyük olanlara öncelik verme yükümlülüğü getirmiştir. 3. fıkrasında 15 yaşını henüz doldurmamış çocukların doğrudan düşmanca eylemlerde bulunmaları ve karşı tarafın eline düşmeleri halinde savaş suçlusular olsalar da olmasalar da maddenin sağladığı korumadan yararlanacaklarını düzenlemiştir.

6. Roma Statüsü "15 yaşından küçük çocukların ulusal silahlı kuvvetlere çağırılması, askere alınması veya çatışmalarda aktif olarak kullanılmasını uluslararası hukukun mevcut sistemi içinde uluslararası silahlı çatışmalarda uygulanabilir yasa ve geleneklerin ciddi ihlalleri ve mevcut uluslararası hukuk çerçevesinde (m. 8/2-b/xxvi) ve uluslararası karakterde olmayan ancak silahlı çatışmalarda uygulanabilir hukukun ve teamüllerin diğer ciddi ihlalleri (m./2-d/vii) arasında saymaktadır. Bkz. <http://sorular.rightsagenda.org/Uploads/UCM%20MEV/Roma%20Stat%C3%BCs%C3%BC.pdf>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

devletlere 18 yaşına ermemiş kişilerin çatışmalara doğrudan doğruya katılmalarını engelleme yükümlülüğü getirilmiştir. 2. maddesinde bu kişilerin taraf devletlerin silahlı kuvvetlerine alımı da yasaklanmıştır. Ayrıca Protokol 18 yaşından küçük kişilerin devletlerin silahlı kuvvetleri dışında kalan silahlı gruplar tarafından gerçekleştirilen askere alımlarına ilişkin bir yasak getirerek taraf devletlere bu durumun önlenmesi için cezai düzenlemeler dahil olmak üzere her türlü önlemi alma yükümlülüğü öngörmüştür.⁷

Nihayet UNICEF inisiyatifinde 1997'de kabul edilen Cape Town ilkelerinin⁸ geliştirilmesiyle hazırlanan 2007 tarihli Paris Prensipleri'nde⁹ "çocuk asker", "silahlı bir güç ya da grupla ilişkili çocuk" ifadesiyle yer almış ve tanımlanmıştır. Bu tanım çerçevesinde çocuk asker düzenli ya da düzensiz bir silahlı grupta yer alan, 18 yaşının altında olan ve silahlı örgüt tarafından çatışmaya katılma, yemek pişirme, bilgi taşıma, teçhizat transferi, hafiyelik gibi görevler ya da cinsel amaçlarla kullanılan kişidir. Yerleşmekte olan bu tanım doğrultusunda çocuk asker doğrudan çatışma içerisinde olmasa dahi herhangi bir askeri amaçla kullanılan kişi olarak ifade edilmektedir.¹⁰ Nitekim bir terör örgütü çocuğu bünyesine kattığında onda cephede yer almak dışında da çeşitli beklentiler oluşturmaktadır. Tüm dünya örneklerinde çocukların örgütlerde karşılaştıkları riskler

7. Protokolde ayrıca 18 yaşın altındaki kişilerin silahlı kuvvetlere gönüllü alınmasına ilişkin bazı düzenlemeler mevcuttur (m. 3). Protokolün 6/3. maddesinde de bu protokole aykırı olarak askere alınan veya çatışmalarda kullanılan, yetkileri altındaki kişilerin terhis edilmelerine veya hizmetlerine başka bir şekilde son verilmesi için gereken tüm önlemleri alma ve gerektiğinde bu kişilere sosyal açıdan topluma geri kazandırılmaları için uygun olan tüm yardımcı sağlama yükümlülüğü getirilmiştir.

8. "Cape Town Principles and Best Practices on the Recruitment of Children into the Armed Forces and on Demobilization and Social Reintegration of Child Soldiers in Africa".

9. "The Paris Principles-Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Force sor Armed Groups", UNICEF, (2007), <https://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

10. "Who are Child Soldiers", Child Soldiers International, <https://www.child-soldiers.org/who-are-child-soldiers>, (Erişim tarihi: 1 Nisan 2018).

Paris Prensipleri'nde örneklendirilen durumlarla paralel niteliktedir. Bu çerçevede devlet ya da silahlı örgütlerin çocukların silahaltına alındıkları ancak çatışmalarda kullanılmadıkları yönündeki savunmaları çocuğun korunduğu anlamına gelmemektedir.¹¹ Aslında Cenevre Sözleşmesi ve Roma Statüsü'nün çatışmalarda kullanılma dışında askere alınma ve silahlı kuvvetlere çağrılmayı da yasaklamış olmaları, daha önce bu iki metinde de çocukların sadece çatışmadan değil çatışmayla alakalı olabilecek tatbikat, kuryelik ya da kontrol noktaları gibi çatışmayla bağlantılı tüm alanlardan uzak tutulmalarının amaçlandığını ortaya koymaktadır.¹²

Bir çocuğun örgüt üyesi olma talebi hukuken rıza olarak nitelenemez. Beyanın geçerli olabilmesi için rıza konusunun kanun, ahlak ya da adaba aykırı olmaması gerekir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde devletler çocuk asker kullanmaktan men edilmelerinin yanı sıra sınırları içinde silahlı örgütlerin çocukları kullanmalarını engellemek konusunda da sorumlu ve yetkilidir. Bununla birlikte uluslararası

11. 43 ülke ve bazı silahlı örgütler tarafından çocukların silahaltına alındıkları ancak çatışmalarda kullanılmadıkları ifade edilmektedir. "How is Recruiting Children Harmful", Child Soldiers International, <https://www.child-soldiers.org/how-is-recruiting-children-harmful>, (Erişim tarihi: 1 Nisan 2018). Örgütlerin çocukların cephe gerisinde tutuldukları ve 18 yaşından sonra çatışmaya katılmalarına izin verildiği yönünde savunma geliştirdikleri görülmektedir. 2012'de Murat Karayalçın örgütün 18 yaşından küçük çocukları cephe gerisinde eğitim faaliyetleri için tuttuğunu açıklamıştır. Serkan Kekevi ve Gökmen Kılıçoğlu, "Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK'nın Çocuk Askerleri/Militanları", *Ankara Barosu Dergisi*, (2016/3), s. 498. BM tarafından 2013'te YPG hakkında yapılan bir inceleme sonucunda BM Children Arm Conflict in Syria 15 Kasım 2013'te çocukların kontrol noktaları gibi çatışmadan uzak bölgelerde kullanıldıklarını ama savaş için eğitildiklerini belirtmiştir.

12. Çocuk askerliği ucuz işgücü kullanımı olarak da değerlendirilmektedir. Bu sebeple çalışma hukukunda da çocuk askerliğinin ILO'nun 182 sayılı "En Kötü Biçimlerde Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem" sözleşmesine konu edilmesine yol açmıştır. Sözleşme çocukların silahlı çatışmalarda kullanılmak üzere zorla ya da zorunlu olarak askere alınmalarını yasaklamaktadır.

hukukta yükümlülükler sadece tarafları bağladığı için bu konuda cezasızlık tehdit edici boyutlara varabilmektedir. Bu açıdan BM Güvenlik Konseyinin 2225 (2015) sayılı kararıyla silahlı çatışmalarda çocukları kaçıran tarafların ağır insan hakları ihlallerini izleme listesine eklenmesi ve silahlı çatışmalarda çocuklara yönelik suçlarda cezasızlığa son verilmesi çağrısı yapılarak üye devletlerden bu konuda somut tedbirler alınmasının istenmesi olumlu gelişmelerdir.

Sözleşmelere taraf olunmaması halinde bile devletlerin insan haklarını korumak noktasındaki pozitif yükümlülükleri en azından kendi sınırları içindeki çocukların örgütler tarafından kullanılmasını engellemelerini gerektirmektedir. Ayrıca –Suriye’de savaşan tarafların Roma Statüsü’ne taraf olmamaları dolayısıyla uygulanamayacak olsa da– ICC’nin bazı kararlarında devletler dışındaki örgütleri çocuk savaşçılığı dolayısıyla yargıladığı görülmüştür. ICC bu çerçevede Kongo’da Ruanda destekli bir isyancı grubun lideri olan ve 2012’den itibaren M23 isimli bir gruba liderlik eden Bosco Ntaganda hakkında 2006’da tutuklama kararı vermiştir. Bu kararın dayanakları arasında Bosco liderliğindeki örgüt tarafından çocukların zorla silahaltına alınması, çocuk askere tecavüz edilmesi ve cinsel köle olarak kullanılmaları da yer almaktadır.¹³ ICC, Kongo Vatanseverler Birliği lideri Thomas Lubanga Dyilo’yu da 15 yaşını doldurmamış çocukları zorla askere almak ve çatışmalarda kullanmak sebepleriyle 14 yıl hapis cezasına mahkum etmiştir. Bu karar kesinleşmiştir.¹⁴ Bu iki dava ICC’nin iç çatışmalara taraf olanlar hakkında da yargılama yapabildiğini göstermekte ve dolayısıyla terör örgütü liderlerinin de çocuk asker kullanımı gibi suçlar dolayısıyla yargılanabilecekleri değerlendirilmektedir.¹⁵

13. Karar hakkında bkz. “Bosco Ntaganda”, Human Rights Watch, (2009), <https://www.hrw.org/topic/international-justice/bosco-ntaganda>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

14. Karar hakkında bkz. “Lubanga Case”, International Criminal Court, <https://www.icc-cpi.int/drc/lubanga>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

15. Kekevi ve Kılıçoğlu, “Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK’nın Çocuk Askerleri/Militanları”, s. 503.

ICC’nin, Suriye’nin Roma Statüsü’ne taraf olmaması dolayısıyla bu ülkede yargılama yapma yetkisi mevcut değildir. Bununla birlikte BM Güvenlik Konseyi tarafından Suriye’deki insan hakları ihlallerinin soruşturulması ICC’ye havalene edilebilir. Nitekim daha önce Darfur ve Libya bakımından bu uygulama gerçekleşmiştir. Fakat Suriye konusunda daimi üyeler arasında da bir görüş ittifakının bulunmaması bu olasılığı etkisiz hale getirmektedir. Bu konuda dile getirilen bir öneri –ICC’nin yapısal özellikleri ve Suriye iç savaşının niteliği çerçevesinde– tüm tarafların sorumluluğunu ve yerel unsurları dikkate alacak bir *ad hoc* mahkemenin kurulması yönündedir. Bu mahkemenin de BM Güvenlik Konseyi kararıyla kurulabilecek olması Suriye’de yaşanan ihlallerin sona ermesinin ancak büyük güçlerin uzlaşmasına bağlı olduğunu göstermektedir.¹⁶

ÇOCUK ASKERLİĞİNİN YOL AÇTIĞI SORUNLAR AÇISINDAN DİĞER ÖRNEKLER VE PKK

Çocukların silahlı örgütlerde kullanılmaları çocuk istismarının tüm boyutlarıyla ortaya çıkmasına elverişli bir durumdur. Uluslararası normlarda yer alan yasaklar da aslında uygulamada ortaya çıkan istismar biçimleri dolayısıyla düzenlemiştir. Nitekim örgüt üyeliğinde çocuk, örgütün ihtiyaçlarını karşılayacak bir araca dönüşmektedir. Bu araçsallaştırma örgütün genel olarak ortaya çıkan fiziki ihtiyaçlarına yönelik olabileceği gibi çocuğun örgütte kendisinden güçlü olan kişilerin bireysel taleplerini yerine getirmesine yönelik de olabilir. Bu çerçevede Paris Prensipleri’nde çocuğun silahlı örgüt tarafından çatışmaya katılma dışında yemek pişirme, bilgi taşıma, teçhizat transferi, hafiyelik gibi görevler ya da cinsel amaçlarla kullanılmasının yasaklanması da aslında dün-

16. Ali Emrah Bozbayındır, “Suriye’deki Savaş Suçları ve Uluslararası Hukuk”, Anadolu Ajansı, 19 Nisan 2017.

yanın neresinde olursa olsun çocuk askerliğinin benzer sorunlara yol açmasının bir sonucudur.

Çocuk askerliğiyle ilgili temel sorunlar çocuğun kullanıldığı alanların ve örgütlerin sağladığı yaşam koşullarının henüz fiziki ve duygusal gelişimini tamamlamamış çocuk üzerindeki etkileri olmak üzere sınıflandırılabilir. Bu iki sorun kategorisinin bazı durumlarda iç içe geçtiğini de söylemek mümkündür. Ayrıca örgütlerin çocukları saflarına katmak için kullandığı yöntemler de başlı başına sorun teşkil etmektedir.

Yukarıda değinildiği gibi PYD'ye kaynak teşkil eden PKK'nın tecrübesi, PYD örneğinin anlaşılması bakımından önem taşımaktadır. 1994'ten itibaren sistematik olarak çocuk asker kullandığı ifade edilen PKK'nın¹⁷ Türkiye'deki çocuk üyeleri dışında 3 bin çocuğu saflarına kattığı düşünülmektedir. Ayrıca 15-18 yaş arası çocukların zaten PKK kadrolarının büyük bir kısmını teşkil ettiği, dolayısıyla bu sayının ağırlıklı olarak 15 yaşından küçüklerden oluştuğu da belirtilmektedir.¹⁸ 2012'de yapılan bir çalışma 2001-26 Eylül 2011 arasında hayatını kaybeden 1.362 örgüt üyesinin yüzde 33,41'inin 16-18 yaş arası, yüzde 9,25'inin ise 15 yaş altında olduklarını ortaya koymuştur. Rapora göre örgüte en küçük katılım yaşı 9'dur.¹⁹ 2012'ye ait verilerde ise çocukların PKK'ya katılım oranının yüzde 36 olduğu ifade edilmiştir.²⁰ Çocuk askerleri çeşitli amaçlarla ve bu durumu gizleme ihtiyacı duymaksızın kullanan PKK'nın bir "çocuk taburu" kurduğu da görülmektedir. Bu tabur "Tabura Zaroken Şehit Agit" (Şehit Agit Çocuk Taburu) olarak adlandırılmıştır. Taburu 8-12 yaş arasında 5 çocuğun yönettiği iddia edilmektedir.²¹

17. "PKK İki Yılda 2 Bin 52 Çocuğu Dağa Kaçırıldı", *Habertürk*, 21 Eylül 2015.

18. Hüseyin Alptekin, "The PKK's Child Soldiers", *The New Turkey*, 16 Ocak 2017.

19. "Kim Bu Dağdakiler?"

20. Haşim Söylemez, "PKK'nın Çocuk Militanları", *Aksiyon*, 11 Haziran 2012, <http://www.haksozhaber.net/pkknin-cocuk-militanlari-30306h.htm>, (Erişim tarihi: 1 Nisan 2018).

21. "PKK İki Yılda 2 Bin 52 Çocuğu Dağa Kaçırıldı".

Aşağıda çocuk asker kullanımının yol açtığı sorunlar değerlendirilirken diğer örneklere de yer verilmektedir.

Çocuğun Örgüte Katılma Sürecinden Kaynaklanan Sorunlar

Örgütlerin çocuk asker elde etme yöntemi genellikle çocuk kaçırmaya dayanır. Kandırılarak ya da öfke, dışlanmışlık, korku, adanmışlık gibi duygular sebebiyle tepkisel olarak örgütlere katılan çocuklar da bulunmaktadır. Kongo'da yaşanan bir vakada 15 yaşında bir çocuğun 2015'te annesinin öldürülmesinin ardından yaşadığı öfke ve korku dolayısıyla rakip bir silahlı gruba katıldığı görülmektedir.²² PKK'nın etkin olduğu bölgelerde de çocukların kaçırılma dışında halklarının kurtuluşuna katkı sağlayacağına inandırıldıkları ya da örgüte katılmamaları halinde ailelerine zarar verilecek olmasıyla tehdit edildikleri için örgüte katıldıkları durumlar mevcuttur.

Çözüm Süreci sonrasında ABD Dışişleri Bakanlığının 2015 Türkiye İnsan Hakları Raporu'nda Türkiye hükümetinin 929 ailenin çocuklarının PKK'nın elinden kurtarılması için Türkiye'ye başvurduğu bilgisine yer verilmiştir. Rapor da hükümet tarafından PKK'nın iki yıl içinde 2 bin 152 çocuğu kaçırdığı ya da başka yöntemlerle saflarına kattığı belirtilmiştir. Aynı yıl 419 çocuk PKK'dan kaçarak Türk güvenlik güçlerine teslim olmuştur. Hükümet ayrıca PKK'nın çocukları intihar bombacısı olarak kullandığını da ifade etmiştir.²³

Genel olarak örgütler, halklarının kurtuluşuna katkı sağlama ya da ailelerinin zarar görmesini engelleme yönündeki argümanlarının çocuklar nezdinde karşılık bulabilmesi için, özellikle cephe- de riskli görevler alacak kişileri seçerken dezavantajlı grupların ve travmatik geçmişi olan ailelerin

22. "Annual Report 2016-2017", s. 13.

23. "Turkey 2015 Human Rights Report", US Department of State, s. 24, <https://www.state.gov/documents/organization/253121.pdf>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

çocuklarını hedef almaktadırlar.²⁴ PKK örneğinde çocuklar kahraman olabilecekleri, ailelerini fakirlikten kurtarabilecekleri, Kürt halkına büyük bir yardımda bulunabilecekleri ya da kendilerinden önce dağa çıkan bir yakınlarını görebileceklerine ikna edilerek dağa çıkarılmaktadırlar.²⁵

Özellikle 2014 Mayıs ve Haziran aylarında kaçırılan çocuklarını geri isteyen annelerin Diyarbakır Belediyesi önünde yaptıkları oturma eylemleri ve bu eylemlerin HDP belediyesi tarafından zor kullanılarak bastırıldığına dair haberler basına sıklıkla yansımıştır. Diyarbakır'da 20 Mayıs 2014'te 15 yaşındaki üç çocuğun okul pikniğine gittiklerinde dağa kaçırıldıkları ya da aileleri için bunu yapmak zorunda olduklarına ikna edilerek örgüte katıldıkları görülmüş, aileler de HDP'li belediye önünde oturma eylemi yapmışlardır.²⁶ Aynı tarihlerde basına yansıyan bir başka haber 27 Mayıs 2014'te Diyarbakır'da endüstri meslek lisesi öğrencisi 15 yaşındaki iki öğrencinin PKK tarafından dağa kaçırılmasıdır. Çocukların aileleri olaydan sonra HDP il binasını basmışlardır. Oturma eyleminin 9. gününde belediye önünde aynı gerekçeyle bulunan aile sayısı 11'e çıkmıştır.²⁷ 2 Haziran 2014'te Diyarbakır Belediyesinin önündeki yolu kapatan aileler adına konuşan bir temsilci Türkiye'nin çeşitli kentlerindeki 76 ailenin eylem için Diyarbakır'da olduğunu ancak 47 aileyle eylemlerine devam ettiklerini söylemiştir.²⁸ PKK'yı kaçırdığı yaş ortalaması 14-15 civarında olan çocuklarını geri vermeye çağıran ailelerin eylemleri zaman zaman HDP yönetimindeki Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi tarafından tazyikli suyla dağıtılmaya çalışılmıştır. Ancak PKK ve HDP'nin baskıları-

24. "How is Recruiting Children Harmful".

25. Emruhan Yalçın, "PKK Bu Çocukları Nasıl Kandıyor?", 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, 18 Aralık 2012.

26. "PKK'nın Çocuklarını Kaçırdığı Aileler Oturma Eylemi Başlattı", Haber.com, 20 Mayıs 2014.

27. "Aileler BDP'yi Bastı PKK Açıklama Yaptı", *Hürriyet*, 27 Mayıs 2014.

28. "Çocukları Dağa Kaçırılan Aileler Yol Kapattı", En Son Haber, 2 Haziran 2014.

na rağmen aileler eylemlerini sürdürmüş ve bazı ailelerin çocukları terör örgütü tarafından salıverilmiştir.²⁹ Buna rağmen PKK'nın çocuk kaçırma eylemleri devam etmiş, 10 Haziran 2015'te Şanlıurfa Valisi İzzettin Küçük "Son 6 ayda bölgede 3 bin çocuğun kaçırıldığını, sadece Suruç ilçesinde 400 çocuğun kayıp olduğunu" açıklamıştır.³⁰

Örgüte katılmak için kaçırılan çocuk zaten zor altında hareket ettiği için iradesi bulunmamaktadır. Örgütlerin herhangi bir sebeple örgüte katılmayı talep eden çocuğu kabul etmeleri de bu durumun savaş suçu olma niteliğini değiştirilmemektedir. Zira bir çocuğun örgüt üyesi olma talebi hukuken rıza olarak nitelenemez. Rıza beyanının geçerli olabilmesi için konusunun kanun, ahlak ya da adaba aykırı olmaması gerekir.³¹ PKK'nın çocuk kaçırmaya devam ettiği açılım sürecinde PKK savunucularının çocukların örgüte katılma yönünde iradelerinin bulunduğunu söyledikleri, örneğin Selahattin Demirtaş'ın çocukların kendi istek ve kararlarıyla dağa çıktıklarını ifade ettiği³² görülmektedir. Çocuktan bu yönde bir talep gelse bile rızasının geçerli olmamasının bir sonucu olarak bu tür durumlarda örgütün sorumluluğu çocuğu kabul etme noktasında ortaya çıkmaktadır.

Çocuğun örgüte katılması ruhen ve bedenen kendisine uygun olmayan yaşam koşullarını

29. Beybin Somuk, "The Forgotten Child Soldiers Recruited by Kurdish Militants in Turkey and Syria", Middle East Eye, 1 Haziran 2016.

30. "Kayıp Veren PKK, Açığını Çocuk Kaçırarak Telafi Ediyor", *Akşam*, 23 Haziran 2015.

31. Ayrıca rıza beyanının geçerli olabilmesi için kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkı bulunmalı ve kişi rızaya ehil olmalıdır. Rızaya ehliyet, kişinin bir karar verdiği sırada yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ya da zayıflığı, sarhoşluk gibi özelliklerden herhangi birini taşıyor olmasını ifade eder. Rıza açıklaması özgür ve sağlıklı bir iradeye dayanmalı ve rızada bulunan hukuki yarardan vazgeçmenin anlam ve şartlarını bilmelidir. Cebir ve hile ile elde edilen rıza geçerli değildir. (Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku Genel Hükmeler*, Yenilenmiş Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, (Adalet Yayınları, Ankara), s. 462-465. Çocuğun örgüte katılırken örgüt üyesi olmanın tüm anlam ve sonuçlarını kavrayarak hareket etmeye ehil olmaması da rızanın geçersiz olduğunu ortaya koymaktadır.

32. "Selahattin Demirtaş: Çocuklar Kendi Kararları ile Dağa Çıktı", *Bugün*, 28 Nisan 2014.

ve yasa dışı bir eyleme katılmayı, yakalanması halinde pek çok hukuk sisteminin bu durum için öngördüğü adli süreçleri ve belirli bir yaşın üzerindeyse cezalandırılmayı kabul etmesi demektir. Örgütten ayrılma yolunun da açık olmaması ve kaçmaya çalışan kişilerin genellikle işkenceye tabi tutulmaları ya da öldürülmeleri karşısında da çocuğun bu yöndeki rızasının geçerli olmadığı ortaya çıkmaktadır. Amnesty International (Uluslararası Af Örgütü) Kuzey Uganda'da yaşanan çatışmalar üzerine yayımladığı 2007 tarihli raporda ayrılıkçı örgüt Lord's Resistance Army'nin binlerce kız ve erkek çocuğu kaçırdığını, şiddet dolu bir eğitime maruz kalan çocukların kaçmaya çalıştıklarında yakalandıkları takdirde işkenceye uğradıkları ya da öldürüldüklerini yazmıştır.³³

Çocukların örgüte katılırken öngöremeyecekleri bir durum da örgüt koşullarında yaşadıklarıktan sonra kaçmayı başarmaları ya da terhis olmaları halinde normal bir hayata dönmelerinin kolay olmadığıdır. Geri dönen çocukların aile ve toplum tarafından kabul edilmediği çok sayıda vaka mevcuttur. Kongo'da yaşanan bir vakada 2015'te annesinin öldürülmesinin ardından yaşadığı öfke ve korku dolayısıyla rakip bir silahlı gruba katılan 15 yaşındaki çocuğun üç ay sonra kaçmayı başardığı ancak yaşadığı tecrübe dolayısıyla ailesi ve arkadaşları tarafından reddedildiği görülmektedir.³⁴

Örgütün Yaşam Koşullarından Kaynaklanan Sorunlar

Terör örgütlerinin yaşam koşulları bir çocuğun barınması ve gelişimi için uygun imkanlar sunmamaktadır. Bu durumun en somut örneklerinden biri PKK'nın dağ koşullarında yaşam mücadelesi veren çocukların durumudur. PKK'nın kaçırdığı çocukların yaşam sürelerinin kısaldığı, ortalama 4-6 yıl hayatta kalabildikleri araştırmalara yan-

sımıştır.³⁵ Yaşam koşullarının çocuk üzerindeki etkisini en iyi gösteren örneklerden bir diğerini Uganda'da 1980'de çatışmalar sürerken yapılan bir araştırma ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarına göre örgüt üyesi çocukların ölümlerinin sadece yüzde 2'si şiddetten kaynaklanmakta; yüzde 78'i beslenme yetersizliğine ve yüzde 20'si enfeksiyon hastalıklarına dayanmaktadır.³⁶

10 Haziran 2015'te Şanlıurfa Valisi İzzettin Küçük "Son 6 ayda bölgede 3 bin çocuğun kaçırıldığını, sadece Suruç ilçesinde 400 çocuğun kayıp olduğunu" açıklamıştır.

Çocuklar toplum ve ailede öğrenmeleri gereken değerleri yasa dışı örgüt ortamında benimseyemezler. Militer eğitim çocuklara verilen emirleri hiç soru sormadan yerine getirecekleri bir psikolojik kırılma yaşatmakta ve uzun vadede kişiliklerini değiştirebilmektedir.³⁷ Henüz psikolojik ve duygusal gelişimin tamamlanmadığı bu yaş grubunda şahit olunan şiddet vakaları ve travmalar çocuğun kişilik gelişimi üzerinde uzun vadede değiştirilmesi zor şekilde etki etmektedir. Amnesty International'ın Kuzey Uganda'da yaşanan çatışmalar üzerine yayımladığı 2007 tarihli rapor ayrılıkçı örgüt Lord's Resistance Army'nin tamamı silahlı çatışmalarda yer alan ve öldürmeye zorlanan askerlerinin dirençlerinin kırıldığı, ahlaki değerlerinin sarsıldığı ve kendilerinin de zayıflatıldığını ortaya koymuştur.³⁸ UNICEF'in 2010 tarihli raporunda da uluslararası topluluk tarafından terörist kabul edilen PKK saflarındaki çocuklardan söz edilmiştir. Çocukların psikolo-

33. "Çocuk PKK'luların Yaşam Süresi 4-6 Yıl", *Sabah*, 1 Ocak 2013.

36. Polat ve Güldoğan, "Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar", s. 112.

37. "How is Recruiting Children Harmful".

38. Polat ve Güldoğan, "Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar", s. 110.

33. Polat ve Güldoğan, "Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar", s. 110.

34. "Annual Report 2016-2017", s. 13.

jik ve çoğu zaman fiziksel olarak zarar gördükleri, şiddeti teşvik eden kişiler olarak büyüdükleri ve ilerleyen yaşlarda kendilerinin de başka çocukları silahlandırdıkları ifade edilmiştir. Bu duruma savaş ortamında karşılaşılabilecek olan travmatik olaylar sebebiyet vermektedir.

Uganda ve Kongo'da eski çocuk askerler üzerinde yapılan bir araştırmada çocukların ortalama 12,1 yaşında silah altına alınarak ortalama 38 ay silah altında kaldıkları belirlenmiştir. Bu çocukların her biri ortalama 11,1 travmatik olaya maruz kalmıştır. Yüzde 54,4'ü birini öldürdüğünü, yüzde 27,8'i de cinsel ilişkiye zorlandığını ifade etmiştir. Uganda'da çocuk askerler üzerinde yapılan başka bir araştırmada Lord's Resistance Army tarafından kaçırılan 301 eski çocuk askerle görüşülmüştür. Görüşmelerde çocukların ortalama 12,9 yaşında kaçırılarak ortalama 25,6 ay silah altında kaldıkları ve neredeyse tamamının travmatik bir olaya şahit olduğu saptanmıştır. Çocukların yüzde 77'si bir kişinin ölümüne şahit olmuştur. Yüzde 39'u da bir kişinin öldürülmesine iştirak etmiştir.³⁹

Savaş ortamında yaralanma, ölme, mayın yaralanmalarının bir parçası olan görsel ve işitsel rahatsızlıklar dışında yetersiz beslenme, bulaşıcı rahatsızlıklar, solunum ve deri hastalıkları çok yaygındır. Çocukların savaştırılmaları ve şiddete başvurmaları için duyarsızlaştırılmaları amacıyla bazı bölgelerde alkol ve uyuşturucu kullanmalarına ve dolayısıyla zamanla bağımlı olmalarına neden olduğu da görülmektedir.⁴⁰ PKK'nın da yetiştirdiği veya sonradan örgüte dahil ettiği üyelerine iradelerini etkileyecek maddeler vererek eylemlerini gerçekleştirdiği bilinmektedir. Nitekim 2010'da Malatya Adli Tıp Kurumunda otopsileri yapılan teröristlerin kanında uyuşturucu ve uyarıcı maddelere rastlanmıştır.⁴¹ Çeşitli operasyonlarda ortaya çıkan veriler de PKK'nın

gelirinin neredeyse yarısını uyuşturucu kaçakçılığından elde ettiğini ortaya koymaktadır.⁴²

Genel olarak militer grupların içindeki çocuklar bakımından gerek yetişkin gerekse diğer çocukların cinsel istismarına uğrama riskinin de oldukça yüksek olduğu ifade edilmektedir.⁴³ Çocuklar tecavüzler sonrasında cinsel yolla bulaşan hastalıkların taşıyıcısı haline gelmektedir. Bu tür hastalıkların kan yoluyla bulaşması silahlı çatışmaların yoğun olduğu bölgelerde geçiş riskini arttırmaktadır. Kongo'da yapılan bir araştırmada kliniğe getirilen kız çocukların yüzde 80'inde cinsel yolla bulaşan hastalık tespit edilmiştir.⁴⁴

Çocukların Kullanıldığı Alanlardan Kaynaklanan Sorunlar

Paris Prensipleri'nde çocuk askerliği tanımlanırken çocukların çatışmada yer almaları dışında yemek pişirme, bilgi taşıma, teçhizat transferi, hafiyelik gibi görevler ya da cinsel amaçlarla kullanılmalarının yasaklanması aslında çocukların örgüt ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri oranında kullanılmalarının sonucudur. Dolayısıyla savaşlarda yaşanan can kayıpları ve fiziksel yaralanmalar bir kenara bırakılacak olursa çocuklar örgütün her türlü ihtiyacının yanı sıra kendilerinin gerçekleştirilmesi halinde örgütün amaçlarına daha kolay ulaşabileceği işlere yönlendirilmektedir. Örneğin Türkiye'de 20 Ağustos 2016 günü Gaziantep'te bir düğünde DEAŞ'ın gerçekleştirdiği terör saldırısı sonrasında canlı bombanın 12-14 yaşlarında bir çocuk olduğu açıklanmıştır.⁴⁵ Sri Lanka'da da Tamil Ealemler Özgürlük Kaplanları isimli muhalif grup tarafından silah altına alınan ve genellikle öksüz olan Tamil kızları çoğunlukla suikast bombacısı olarak eğitilmektedir.⁴⁶ Bu du-

39. Polat ve Güldoğan, "Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar", s. 115-116.

40. "Çocuk Askerler Küresel Araştırma Raporu".

41. "PKK'lılar 'Cesaret Hapı' Almış", *Hürriyet*, 12 Kasım 2010.

42. "PKK Uluslararası Açıldan Kabul Görmüş Bir Narkoterör Örgütü", *Sabah*, 21 Şubat 2018.

43. "How is Recruiting Children Harmful".

44. Polat ve Güldoğan, "Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar", s. 114.

45. "Erdoğan: Gaziantep Saldırısında Canlı Bomba 12-14 Yaşlarında", *BBC Türkçe*, 21 Ağustos 2016.

46. "Çocuk Askerler Küresel Araştırma Raporu".

rumun sebebi suikast bombacılarının yakalanma olasılıkları karşısında kız çocuklarının hükümet görevlilerinin dikkatinden daha kolay kaçabileceği düşüncesidir.

PKK da örgüt içerisinde çocukları birbirinden farklı eylem tiplerinde kullanabilmektedir. Başlarda doğrudan çatışmada kullanılan çocuklar örgütün şehirlerde tutunma stratejisini benimsemesinin ardından bombalı eylem, sabotaj gibi şehir tipi eylemlerde de yer almaya başlamıştır. Bu durumun esas sebebi yakalandıkları takdirde Türk hukukuna göre alacakları cezanın yetişkinlere nazaran düşük olmasıdır.⁴⁷

Çocukların kullanılma biçimlerinden biri örgüt yaşam koşullarından kaynaklanan sorunlar başlığı altında da bir risk olarak yer alan cinsel köleliktir. Daha önce PKK'dan ayrılan Z.T. isimli bir militan çocukların dağdaki temel sıkıntısının taciz ve tecavüze uğramaları olduğunu ifade etmiştir. Kendisinin yaklaşık on beş olaya tanık olduğunu, eski militanların küçük kızlara tecavüz ettiklerini ve onları tehdit ettiklerini söylemiştir.⁴⁸ Uganda'daki çatışmalar üzerine hazırlanan bir raporda ayrılıkçı örgüt Lord's Resistance Army'nin kaçırdığı 13 yaşından büyük kızları cinsel köle olarak kullandığı yazılmıştır.⁴⁹ 2016'da yapılan bir çalışma dünya üzerinde 250 bin kadar çocuğun silahaltında olduğunu ortaya koymuştur.⁵⁰ Bu çocukların yaklaşık yüzde 40'ı kızdır ve genellikle cinsel köleliğe maruz kalmakta ya da intihar veya suikast eylemlerinde kullanılmaktadır.⁵¹ ICC'nin Bosco Ntaganda ve Dylin kararlarından Kongo menşeli terör örgütlerinde de çocukların cinsel köle olarak kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu örnekler çocuk asker kullanımının tüm ör-

gütlerde yol açtığı sorunların benzer olduğunu gösteren en somut veriler arasındadır.

Çocuklar örgütler tarafından ideolojik kadro yetiştirme ya da propaganda amaçlarıyla da kullanılabilir. PKK örneğinde bu durum çocuk asker kullanımındaki önemli motivasyonlardan biridir.⁵² 2010'da Danimarka gazetesi *Berlingske Tidende*'de yayımlanan bir makaleye göre PKK'nın eğitim kamplarında en küçüğü 8 veya 9 yaşında olan 3 bin çocuğa verilen eğitimde Öcalan'ın hayatının öğretilmesinin yanı sıra silah ve patlayıcı talimi de vardır.⁵³ Özellikle Öcalan'ın yakalanmasının ardından kamuoyu desteği sağlamak adına PKK'nın kadın ve çocukları ön saflarda tuttuğu görülmektedir. Çocukları ideolojik eğitimle sadık kadroya dönüştürme isteğiyle kadrolarına katan ve Öcalan felsefesi hakkında eğitimlere tabi tutan örgüt onları siyasi eylemlerde de kullanmıştır. Öcalan'a özgürlük eylemleri çerçevesinde Mersin E Tipi Cezaevinde yedi çocuğun açlık grevine dahil edilmesi örgütte çocuk istismarının önemli örnekleri arasında yer almaktadır.⁵⁴

Örgütler çocukları asker olarak kullanmaya başladıklarında hiçbir yaş sınırının uygulanmadığı görülmektedir. Çocukların çatışmalara katılma yaşının yediye kadar düştüğü durumlar mevcuttur. Bu durumda çocuklar yapabilecekleri ölçüde örgüte hizmet etmeye yönlendirilmektedirler. Örneğin Myanmar'da henüz silah tutamayacak durumdaki çocuklar askere alınmakta ancak bir silahı tutabilecek kadar büyüene değin –genellikle on yaşına kadar– mayınları tespit etmeye veya ağaç dallarıyla yolları süpürmeye zorlanmaktadır. On yaşına gelince de cepheye gönderilmektedir.⁵⁵

47. Kekevi ve Kılıçoğlu, "Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK'nın Çocuk Askerleri/Militanları", s. 499.

48. Söylemez, "PKK'nın Çocuk Militanları".

49. Polat ve Güldoğan, "Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar", s. 110.

50. "Factsheet: Children Associated with Armed Groups and Forces Central Africa", s. 1.

51. Kekevi ve Kılıçoğlu, "Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK'nın Çocuk Askerleri/Militanları", s. 487, d.n. 6.

52. Polat ve Güldoğan, "Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar", s. 111.

53. Somuk, "The Forgotten Child Soldiers Recruited by Kurdish Militants in Turkey and Syria".

54. Kekevi ve Kılıçoğlu, "Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK'nın Çocuk Askerleri/Militanları", s. 499.

55. "Çocuk Askerler Küresel Araştırma Raporu".

PYD/YPG'NİN ÇOCUK ASKERLERİ

Genel Durum

PKK'nın Suriye kolu⁵⁶ PYD de diğer örgüt örneklerinde olduğu gibi, savaştırmak, örgüt ihtiyaçlarını karşılamak ve gelecek kadrolarını hazırlamak için çocuk asker kullanmaktadır. Bu çerçevede PYD'nin çocukları silahlı hale getirmesi tamamen pratik gerekçelerden kaynaklanmaktadır. Bu gerekçeler arasında en görünür olanı, PYD bölgelerinde savaşmaya elverişli durumda olan 18-40 yaşları arasındaki çok sayıda erkeğin zorla silahlı hale alınma korkusu ve PYD'nin diğer politik baskıları dolayısıyla ülkeyi terk etmiş olmalarıdır.⁵⁷ Bu da PYD'nin askeri kanadı olan YPG'nin eleman kıtlığı yaşamasına yol açmaktadır. Bu sebeple PYD her aileden en az bir ferdi yaş ya da cinsiyet gibi ayrımları gözetmeksizin silahlı hale almaktadır.

Örgütün çocuk asker kullanımı pek çok uluslararası rapora da konu edilmiştir. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (Human Rights Watch, HRW) 2014 tarihli "Under Kurdish Rule" başlıklı raporunda PYD ve Asayiş'in kurulduğu günden itibaren 18 yaşından küçük çocukları kontrol noktaları ve çatışma bölgelerinde kullandığı kaydedilmiştir.⁵⁸ 2015 Ocak'ında HRW bir raporunda 2014 Ocak itibarıyla 10'u 15 yaşın altında olmak üzere 59 çocuğun YPG tarafından alıkonulduğu bilgisine yer vermiştir.⁵⁹

56. CIA'in resmi sitesinde Suriye'deki terörist gruplar içinde PKK'ya yer verilmiş ve PYD'nin PKK'nın Suriye kanadı olduğu belirtilmiştir. "Middle East: Syria", CIA, 9 Nisan 2018, <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/sy.html>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018). ABD Ulusal İstihbarat Direktörü Daniel Coats tarafından ABD Kongresine sunulan "ABD İstihbarat Topluluğunun Dünya Genelinde Tehditler Değerlendirmesi" raporunda da YPG'nin "PKK'nın Suriye'deki milis gücü olduğu" belirtilmiştir. Bkz. "ABD İstihbarat Raporu: YPG, PKK'nın Suriye'deki Milis Gücü", AA, 14 Şubat 2018.

57. Eva Savelsberg, "War is No Excuse: PYD Deployment of Child Soldiers", NewsDeeply, 26 Şubat 2016.

58. "Under Kurdish Rule-Abuses in PYD-Run Enclaves of Syria", s. 38.

59. Somuk, "The Forgotten Child Soldiers Recruited by Kurdish Militants in Turkey and Syria".

BM Uluslararası Bağımsız Suriye Araştırma Komisyonunun 16 Ağustos 2013 tarihli raporunda Afrin ve Haseke'de örgütün 12 yaşındaki kız ve erkek çocukları saflarına kattığı yazılmıştır. BM Suriye'deki "Çocuklar ve Silahlı Çatışmalar" başlıklı raporunda Haseke bölgesindeki yaşları 14-17 arasında değişen çocukların terör örgütüne mensubu olarak devşirildiği ve gerek kontrol noktaları gerekse çatışma alanlarında kullanıldığı belirtilmiştir.

Örgütün savaşacak eleman bulamaması dışında çocuk asker kullanmadaki bir diğer motivasyonu PYD'nin verdiği ideolojik eğitime yetişkinler gibi direnemeyecek olan çocuk ve ergenleri devşirerek kendi sadık kadrolarını yetiştirme isteğidir.⁶⁰ Bu sebeple PYD kontrolündeki çocuklar ideolojik bir eğitime de tabi tutulmaktadır. Nitekim Türkiye'nin gerçekleştirdiği operasyonlar sonrasında Afrin'de etkisiz hale getirilen teröristlerin üzerlerinde ve barınma yerlerinde ele geçirilen fotoğraf makinalarından çıkan hafıza kartları ve dokümanlarda 13-17 yaşları arasında çok sayıda çocuğun görüntüsü bulunmakta ve bazı çocukların Öcalan ve diğer örgüt yöneticilerinin fotoğrafları önünde poz verdikleri görülmektedir.⁶¹ RT Amerika isimli YouTube kanalının "Her War: Women vs. ISIS" başlığıyla yapılan paylaşımlarında Tolheldan lakaplı YPJ üyesinin "Şehit Berivan" adını verdikleri eğitim kampında kız çocuklarına verdiği eğitime Öcalan ideolojisinin tanıtılmasının da dahil olduğu anlaşılmaktadır.⁶² PYD'nin hakim olduğu bölgelerde yer alan okullarda okutulan ders kitaplarında Abdullah Öcalan'ın konuşmaları yer almakta, çocuklarda çok erken yaşta savaşa katılma ve ölme isteği uyandıran bir ideolojik eğitim verilmektedir.⁶³

60. Savelsberg, "War is No Excuse: PYD Deployment of Child Soldiers".

61. "YPG/PKK'nın Zorla Askere Aldığı Çocukların Görüntüleri Ortaya Çıktı", TRT Haber, 7 Mart 2018.

62. "Her War: Women vs. ISIS", YouTube, 8 Mart 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=ONDoto9reCg&t=1s>, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2018).

63. Alptekin, "The PKK's Child Soldiers".

Çocukların hızlı öğrendikleri için örgüte katılmaları örgütün gerek ideolojik devşirme gerekse çatışma için yetiştirme amaçlarına elverişlidir. Beritan Sela isimli bir PKK yöneticisi 17-18 yaşlarında çok genç kişileri alıp eğittiklerini ancak 18 yaşına gelene kadar cepheye gitmelerine izin vermediklerini, genç oldukları ve hızlı öğrendikleri için eğitildiklerini söylemekte ve “Eğer bir amacın varsa engelin yoktur” demektedir.⁶⁴

GÖRSEL 1. ÇOCUKLARIN EĞİTİMİYLE İLGİLENEN BİR ÖRGÜT ÜYESİ

Çocuk askerler PYD tarafından çatışmalar dışında örgütün çeşitli ihtiyaçları için kullanılabilir. *Marie Claire* isimli moda dergisinin 2014 Ekim sayısında yayımlanan “Bu Dikkat Çekici Kadınlar DEAŞ’a Karşı Savaşıyor. Şimdi Onları Tanımanın Zamanı” başlıklı makalede⁶⁵ 12 yaşındaki Hevedar Mohammed isimli kız çocuğunun ön cepheden çekilmiş kamufraj kıyafetli ve silah taşıdığı bir fotoğrafına yer verilmiştir. Hevedar’ın 18 yaşından küçük olduğu için çatışmalara katılmaya izinli olmadığı ancak eğitim aldığı ve kadınların yaşadıkları yerle alakalı bazı işleri yaptığı yazılmıştır.

PYD’nin çocukları da çatışmalara kattığı 15 yaşındaki Dalil Riyad Qasim Khalil’in DEAŞ’la

girilen çatışmada öldürülmesi⁶⁶ başta olmak üzere çok sayıda örnekle ortaya çıktığı halde⁶⁷ Hevedar’ın hikayesinde örgütün çocukları çatışmalarda kullanmadığı vurgulanmak istenmektedir. Bununla birlikte uluslararası mevzuatta yer alan düzenlemeler çerçevesinde bu tür kullanımlar da çocuk askerliği olarak değerlendirilmektedir.

Suriye İnsan Hakları Ağı’nın (Syrian Network For Human Rights, SNHR) 2016 Ocak tarihli raporunda ise Wissam Alo isimli Suriyelinin 15 yaşından küçük bir kız çocuğunun elinde makinalı tüfekle kontrol noktasında kendilerini durdurarak kimlik kontrolü yaptığını söylediği bilgisi kayda geçmiştir.

PYD de diğer örgüt örneklerinde olduğu gibi çocuk askerliği söz konusu olunca bir asgari yaş sınırı uygulamamaktadır. ABD Dışişleri Bakanlığı raporunda YPG’nin 15 yaşından küçükleri kullandığı belirtilmiştir.⁶⁸ Seri Hilde isim ve @SeriHilde kod adlı –şu anda askıda olan– bir Twitter hesabında yayınlanan “7’den 70’e Bütün Kürdistan Halkı Afrin’in Yanında” başlıklı videoda 7 yaşında ve daha küçük oldukları tahmin edilen çocukların ellerinde kalaşnikoflarla çekilen görüntülerine yer verilmiştir.⁶⁹

Örgüt üyelerinin uyuşturucu madde kullanımı ve çocukların bu konuda risk altında bulunmaları açısından da PYD diğer örgütlerle benzerlik göstermektedir. Burseyâda intihar saldırıları öncesinde örgüt üyelerine eylemler öncesinde içmeleri için verilen ve cesaret hâpi olarak bilinen “captagon” isimli uyuşturucu madde ele geçirilmiştir.⁷⁰

66. Bilgi için bkz. “Al-Qamishli: PYD Recruits Child Soldiers”, Kurd Watch, <http://www.kurdwatch.org/?aid=3017&cz=en>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

67. Çatışmada esir alınan çocuk asker örnekleri de çocukların YPG tarafından çatışmalarda kullanıldığını gösteren örnekler arasındadır. Özgür Suriye Ordusu’nun esir aldığı 16 yaşındaki kız çocuğunun görüntüleri de YouTube kanalında servis edilmiştir. Tuzrune Issık, “US-backed SDF/YPG/PKK Uses Child Soldiers in Afrin, Syria”, YouTube, 18 Şubat 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=R03WEOY5V38>, (Erişim tarihi: 28 Şubat 2018).

68. “Trafficking in Persons Report June 2016”, s. 360.

69. Trugan Hatan, Twitter, 2 Mart 2018, <https://twitter.com/truganhatan>, (Erişim tarihi: 9 Mart 2018).

70. “Burseyâ Dağı’ndan PYD/PKK’nın Uyuşturucuları Çıktı”, AA, 28 Ocak 2018.

64. “Kurdish and Yazidi Women Fighting ISIS”, YouTube, 20 Ağustos 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=fQZR6xzDkjc>, (Erişim Tarihi: 28 Şubat 2018).

65. Elizabeth Griffin, “These Remarkable Women are Fighting ISIS. It’s Time You Know Who They are”, Institut Kurde de Paris, 4 Ekim 2014, <https://www.institutkurde.org/info/these-remarkable-women-are-fighting-isis-it-s-time-you-know-who-they-are-1232550804.html>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

Çocukları zorla silahaltına alınan ebeveynlerin korkuyla ya da çocuklarının çeşitli müzakerelerle serbest kalmasını sağlamasını istedikleri için sessiz kalmaları ve benzer sebepler, YPG saflarında kaç çocuğun savaştığı konusunda kesin bir rakama ulaşılması güçleşmektedir. Sadece kız çocukları bakımından ve eski tarihli bir sayı olarak 2015'in son haftasında "Cahide" kod adlı Latife Kaya isimli bir çocuk asker çalıştırıcısının ölümünün ardından o ve arkadaşlarının 500'den fazla kız çocuğunu PKK/YPG'ye kattıkları ortaya çıkmıştır.⁷¹

Şu anki sayıyı bilmek mümkün olmamakla birlikte eski çocuk askerlerin görgü tanıklıklarının yanı sıra karşılaşılan çok sayıda örnek vaka mevcuttur. Verilerin bir kısmı PKK/PYD'ye ait kurumsal internet sitelerinde yer almaktadır. Ayrıca bazı Batılı medya organlarının örgüte verdikleri destek çerçevesinde yayımlanan veriler de bulunmaktadır. Bu veriler kısaca ele alındığında uluslararası hukuktaki yasağın bazı ülkeler tarafından görmezden gelindiği açıklığa kavuşmaktadır. Ekim 2014'te Fransa menşeli *Marie Claire* isimli moda dergisinde yayımlanan ve 12, 14, 17 yaşlarındaki kız çocuklarının da öykü ve görsellerine yer veren "Bu Dikkat Çekici Kadınlar DEAŞ'a Karşı Savaşıyor. Şimdi Onları Tanımamanın Zamanı" başlıklı makale, Batı'nın YPG'nin kadın kolu olan YPJ militanlarını "devrimci amaçlarla savaşan kahraman savaşçılar" olarak gösteren çalışmalardan biridir. Makalede yer verilen çocuklar kamuflaj kıyafetleri, ellerindeki silahlı ve mutlu görüntüleriyle idealize edilmektedirler.⁷² 7 bin 500 askerden oluşan YPJ'nin iki yıldır son derece tehlikeli bir savaşın içinde olduğuna yer verilen makalede bu kişilerin her gün yaralanma ve ölüm tehditleriyle karşılaştıkları söylenmektedir. Ayrıca YPJ'nin Suriye'deki Kürt nüfusu rejim, Nusra ve DEAŞ'ın saldırı-

71. Somuk, "The Forgotten Child Soldiers Recruited by Kurdish Militants in Turkey and Syria".

72. Griffin, "These Remarkable Women are Fighting ISIS. It's Time You Know Who They are".

rından koruduğu ifade edilmektedir. Çalışmada ironik bir biçimde 1994'ten beri çocukları kullanırken onları istismarın her türüyle karşı karşıya bırakan PKK'nın Suriye kadın kolu YPJ'nin dürüstlük, ahlak ve adalet kurallarıyla yaşadığı vurgulanmakta, birbirlerine ve mülakatı yapan kişiye dayanışma ve kız kardeşlik duygularıyla davrandıkları söylenmektedir. Yazar, "Haval" sloganının çağrışımları üzerinde durarak, YPJ'lilerin tavırlarının kendisinde de aidiyet ve bağlılık duyguları uyandırdığını belirtmektedir. Ayrıca kız çocuklarının ön cepheden çekilmiş fotoğraflarına yer verilmektedir. Yazıda YPJ'nin "ciddi misyon"una rağmen genç kızların Amerikalı gençlere çok benzediği ve vaktin neredeyse bir yaz kampında olduğu gibi geçirildiği de ifade edilmektedir. Yazının sonunda yakın zamanda DEAŞ'ın saldırılarında bu kadınların büyük çoğunluğunun yaralandığı veya ele geçirildiğine dair bir editör notu da yer almaktadır.

ABD'nin resmi Twitter hesabı @CENTCOM'un, PYD/YPG yapılanmasının çocuk askerlerinin görsellerine de yer vererek "savaşa hazır" olduklarına dair attığı twitler de PKK/YPG'nin insan hakları ihlallerini DEAŞ üzerinden meşrulaştırma çabası olarak görülebilir. Savunma birimi tarafından yapılan açıklamada ABD'nin gruplara silah sağlarken yaşla ilgili bir koşulunun bulunmadığı ve YPG'nin çocukları silahaltına almasına göz yumduğu söylenmiştir.⁷³

Sözde PYD Normları ve Cenevre Çağrısı

Sözde PYD Normlarında Zorunlu Askerlik ve Uygulama

13 Temmuz 2014'te Cezire kantonunda kabul edilen "öz savunma" düzenlemesi ile zorunlu askerlik getirilmiştir. PYD'nin yetki verdiği bir kurul tarafından alınan hürriyeti kısıtlayıcı nitelikteki bu kararlar hukuken kurucu özellik taşımaktadır. Öte yandan hükümler incelendiğinde

73. "US Insists on Backing YPG Terrorists, its Child Soldiers", *Daily Sabab*, 1 Mart 2017.

2. maddede bölgedeki her ailenin üyelerinden birini PYD için savaşa gönderme zorunluluğu getirildiği, 3. maddede ise zorunlu askerliğin 18-30 yaş arası tüm erkekler bakımından zorunlu olduğu ve kadınların ise gönüllü olarak katılabileceklerinin düzenlendiği görülmektedir.⁷⁴ Her ailenin bir üyesini YPG'de askerlik yapmak için göndereceği yönündeki 2. maddenin 18-30 yaş arası bütün erkeklerin askerlik zorunluluğunu ifade eden 3. madde karşısındaki anlamı eğer bir ailede 18-30 yaş arası erkek yoksa ailenin diğer fertlerinin de silahaltına alınabilecek olmasıdır. Dolayısıyla düzenlemenin 2. ve 3. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde “norm”un çocukların da askere alınmalarına imkan veren bir boşluk içerdiği görülmektedir.

Nitekim PYD bölgelerinde silahaltına alım uygulamaları da bu boşluk doğrultusunda gerçekleşmektedir. İhtiyaçlar dolayısıyla örgütün çocuk asker kullanımında herhangi bir yer, tarih ya da yaş sınırlaması söz konusu olmamaktadır. Örgüt asker ihtiyacı arttığında bu konudaki baskılarını arttırmakta ve daha önce öngördüğü belli sınırlar varsa bile bunları değiştirmektedir. Örneğin Cezire'de 18-30 yaş arası kişilerin askere alınacakları düzenlenmiş ama Kobani'de 18-40 yaş arası herkesin bu görevde yer alması gerektiği belirtilmiştir. Sadece PYD için savaşırken ölen kişilerin aile bireyleri askerlikten muaf tutulmuştur.⁷⁵

Benzer şekilde 2016'da Menbiç'te gerçekleşen uygulamada 16-35 yaş arası kişiler için zorunlu askerlik öngörülmüştür.⁷⁶ PYD, DEAŞ'tan aldığı Menbiç'te zorunlu askerlik düzenlemesi getirmesinin ardından kentte baskınlar düzenleyerek sivilleri tutuklamaya başlamıştır. Bunun üzerine 50 kadar sivilin bölgeyi terk ettiği görül-

müştür. PYD'nin bu süreçte evlere baskınlar düzenlediği de bilinmektedir.⁷⁷

Zorunlu askerliğin Afrin'deki uygulaması ise Türkiye'nin Afrin operasyonu ile şekillenmiştir. Operasyon hazırlıkları sırasında örgüt paniğe kapıldığı için çocukları zorla silahaltına alma eylemlerini arttırmıştır.⁷⁸ 4 Haziran'da Afrin'deki “Savunma ve Sivil Koruma Komitesi” şehirde Haziran sonunda bitmesi gereken askerlik hizmetini uzatmak için bir kararname çıkarmıştır. Siviller ve askerler arasındaki söylentiler dokuz aylık zorunlu askerliğe ilaveten iki ay daha askerlik yapma zorunluluğunun kritik koşullardan kaynaklandığı yönündedir. Bu görevin uzatılması üzerine 700 kişi silahaltına alınarak Mabatlı kamplarında 45 gün için Afrin'in iç ve dış cephelerine gönderilmeleri öncesinde eğitim görmeye başlamıştır.⁷⁹ Afrin'de zorunlu askerliğin son olarak on bir ay süreyle belirlenmesi üzerine “Rojava Özerk Yönetimi” dışındaki Kürt partileri ve çevreleri PYD'nin zorunlu askerlik uygulamasının gençlerin bölgeyi terk etmelerine ve Suriye'nin kuzeyinin boşalmasına sebep olduğu eleştirisi getirmişlerdir.⁸⁰

PYD'nin eleman toplama sürecinde Afrin'deki bir sivil zorla askere alınarak Maslamyie'ye Esed rejimiyle savaşmaya gönderildiğini fakat öldürülme korkusuyla reddedemediğini dile getirmiştir.⁸¹ Nitekim zorunlu askerlikten kaçmak isterken öldürülen kişiler de bulunmaktadır. Suriye Kürdistan Demokrat Partisi (S-KDP) Politbüro Üyesi Nuri Birimo PYD'ye bağlı silahlı güçlerin zorunlu askerlik adı altında gençleri toplamak için Haseke'nin Derik ilçesinde bulunan Banişikefti köyüne baskın düzenlediğini ve o sı-

74. “Forcible Recruitments and the Deployment of Child Soldiers by the Democratic Union Party in Syria”, s. 5.

75. “Batı Kürdistan PYD'nin Zorunlu Askerlik Uygulaması Tartışılıyor”, Basnews, 20 Haziran 2017, <http://www.basnews.com/index.php/tr/news/359026>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

76. “Bir Bu Eksikti... Kız ve Erkeklerle Zorunlu Askerlik Kararı”, *Hürriyet*, 5 Eylül 2016.

77. “PYD Zorunlu Askerlik Başlattı; Gençler Münbiç'i Terk Ediyor”, *Timeturk*, 10 Temmuz 2017.

78. “Çocukları Savaşırın PYD/PKK Kendini Ele Verdi”, *AA*, 21 Ocak 2018.

79. “PYD Extend Forced Conscription Period in Efrin and Enlist 700 Male in New Military Course”, *NSO*, 4 Haziran 2017.

80. “Batı Kürdistan PYD'nin Zorunlu Askerlik Uygulaması Tartışılıyor”.

81. “PYD Extend Forced Conscription Period in Efrin and Enlist 700 Male in New Military Course”.

rada köyden kaçmak isteyen 18 yaşındaki Hani Muhammed Hacı Sıddık adındaki bir genci öldürdüğünü ifade etmiştir.⁸²

PYD'nin savaşmak için asker toplama usulünün ironik tarafı belli bir ideoloji için bir araya gelen kişilerden oluştuğunu iddia ederken eleman bulamaması ve kendi ideolojisini benimsemeyen kişileri silah zoruyla savaştırmasıdır. Nitekim öldürülme korkusuyla savaşa gittiğini söyleyen bir sivil Arap ve Kürtler arasındaki bir savaşta katılmak istemediğini belirtmektedir.⁸³ Çocuklar bakımından da aynı durum geçerlidir. PYD sadece Kürtlerin değil muhalif azınlıkların çocuklarını da kaçırmakta ve onları kendisi için savaşmaya zorlamaktadır. 2016'da Kürdistan Demokratik Partisi üyesi Sincar Kaymakamı Mehma Halili, PKK ve PYD'nin Yezidi çocukları aldatarak ya da kaçırmakla savaş meydanına sürdüğünü söylemiştir.⁸⁴ 14 yaşında Yezidi bir kız çocuğu da YPG tarafından zorla kaçırılıp savaştırılmak istenmesine rağmen kaçmayı başarmış ve verdiği mülakatta her gün Yezidileri öldüren bir örgütün saflarında yer almak istemediğini belirtmiştir.⁸⁵

Cenevre Çağrısı

PKK/PYD 5 Ekim 2013'te Kandil'de Cenevre Çağrısı (Geneva Call) isimli devlet dışı silahlı aktörlerin silahlı çatışma içerisinde uluslararası insani normlara saygı duyulmasını sağlamaya çalışan bir STK ile "Çocukların Silahlı Çatışmalardan Korunmasına Dair Taahhüname"yi imzalamıştır.⁸⁶ PKK adına Delal Amed ve Geneva Call adına Elisabeth Decrey Warner'ın imzaladığı taahhünameyle PKK/PYD 18 yaşından küçük çocuk savaşı almayacağını garanti etmiştir.

Taahhüt sonrasında PYD de 5 Haziran 2014'te çocuk savaşı sorununu kamuoyu önünde dile getirerek 18 yaşından küçük çocukları bir ay içinde terhis edeceğini açıklamıştır.⁸⁷ Bununla birlikte PKK/PYD taahhünameye yeni bir savaşı olmayanlar kategorisi oluşturacağı ve 16-18 yaş arasındaki çocukları sadece bu kategoriye dahil edeceği yönünde bir şerh düşmüştür.⁸⁸

Cenevre Çağrısı'nın ardından 149 çocuğu terhis eden PYD'nin bu olayın ardından çocuk asker kullanımını durdurmadığı ve bazı çocukların YPG'ye ailelerinin rızası olmadığı halde kaydedildiği HRW'un bir çalışmasına konu edilmiştir. Kamışlı'da bir baba 14 yaşındaki kızının okulundan kaçırıldığını, YPJ kumandanlarından birinin kendilerini arayarak kızlarının kendilerine katıldığını söylediğini belirtmiştir. Bu iddia karşısında HRW, YPG'den 10 Haziran 2015'te cevap vermesini istemiştir. Buna mukabil örgüt 24 Haziran'da devam eden çatışma dolayısıyla çocuk asker kullanımını durdurma noktasında zorluklar yaşadığını ve bazı istisnai durumlara karşılaşılabileceğini kabul etmiştir. Ayrıca açıklamada PYD'den çok sayıda çocuğun terhis edildiği, YPG görevlilerinin çocukları kabul etmekten yasaklandıkları gibi açıklamalara da yer verilmiştir.⁸⁹ Bununla beraber tüm bu beyanların uluslararası kamuoyunun gözünü boyamaya yönelik olduğunu gösteren çeşitli veriler mevcuttur. Nitekim ABD Dışişleri Bakanlığının 2015 tarihli İnsan Ticareti Raporu'nda da terör örgütü PKK ve örgütün Suriye uzantısı YPG'nin küçük yaşta Kürt çocuklarını kaçırdığı aktarılmıştır. 2016 tarihli raporunda ise YPG'nin 15 yaşından küçük çocukları topladığı ve eğittiği yazılmıştır.⁹⁰

82. "PYD Zorunlu Askerlik Yapmak İstemeyen Genci Öldürdü", AA, 20 Eylül 2016.

83. "PYD Extend Forced Conscrition Period in Efrin and Enlist 700 Male in New Military Course".

84. "US Insists on Backing YPG Terrorists, its Child Soldiers".

85. TRT World, Twitter, 2 Şubat 2018, <https://twitter.com/trtworld>, (Erişim tarihi: 9 Mart 2018).

86. "Turkey: Monitoring in the HPG/PKK's Prohibition on Using Children in Hostilities", Geneva Call, 25 Temmuz 2015.

87. "Under Kurdish Rule-Abuses in PYD-Run Enclaves of Syria", s. 38.

88. "Major Kurdish Armed Group Commits to the Protection of Children in Armed Conflict", Geneva Call, 25 Ekim 2013.

89. "Syria: Kurdish Forces Violating Child Soldier Ban-Despite Promises, Children Still Fighting".

90. "YPG/PKK Afrin'de de Çocukları Kaçırıp Savaşa Zorladı", Haber Çarşamba, 13 Mart 2018, <http://www.habercarsamba.com/ypg-pkk-afrinde-de-cocuklari-kacirip-savasa-zorladi.htm>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

Sistemik Çocuk Asker Kullanımını Ortaya Koyan Durumlar

İlk düzenlenen normlarda askerlik yaşını 18'den başlatması, Cenevre Çağrısı'nı imzalaması ve HRW'a yazdığı cevap doğrultusunda çocukların kullanılmasının istisnai olduğuna dair bir algı oluşturmaya çalışması çocuk asker konusunun PYD'nin sistemik bir politikası olduğu gerçeğini gizleyememiştir. Aşağıda çocuk asker kullanımının PYD'de sistemik bir durum olduğunu gösteren temel unsurlar değerlendirilecektir.

Çocuk Asker Çalıştırıcısı/Eğitimcisi

PYD yöneticileri arasında özel olarak çocukları askere almak ve yetiştirmek için çalışan kişiler bulunmaktadır. Bu durum terör örgütünün çocuk asker kullanımının sistemik bir durum olduğunu kanıtlamaktadır. Yukarıda da bilgilerine yer verilen Cahide kod adlı Latife Kaya isimli çocuk asker çalıştırıcısı bu kişilerden sadece biridir. Kaya'nın ölümünün ardından örgüt üyesinin PYD'nin Kamışlı'daki kontrol noktalarında yalnız seyahat eden kız çocuklarını alıkoyarak önce örgüte katılmaya ikna etmeye çalıştığı, kabul etmemeleri durumunda zorla PYD kamplarına götürdüğü açıklanmıştır. Kaya ve arkadaşları bu süreçte çocukların aileleriyle görüşmelerini engelleyerek örgüte adapte olmalarını sağlamak, çocukları hakkında bilgi almak isteyen ailelerin uyararak, vazgeçmeyenleri tehdit etmek hatta bazı aile fertlerini öldürerek aileleri sindirmekle suçlanmıştır. Son olarak Miranda aşiretinden 17 yaşındaki bir kız çocuğunun Latife Kaya ve ekibi tarafından kaçırılmasının ardından Kaya, Kamışlı Derik bölgesinde aşiret tarafından öldürülmüştür.⁹¹

Beritan Sela isimli bir kumandan da çocuk askerleri kaçırmak ya da eğitmek gibi görevleri olan örneklerden biridir. BBC News'in YouTube kanalında "Kadınlar DEAŞ'a Karşı" başlıklı vi-

deolarda görüntülerine yer verilen Beritan Sela 17-18 yaşlarında gençleri alıp eğittiklerini söylemektedir.⁹² Ayrıca RT Amerika isimli YouTube kanalının "Her War: Women vs. ISIS" başlığıyla yapılan paylaşımlarında görüntüleri yer alan Tolheldan lakaplı YPJ üyesi de "Şehit Berivan" olarak adlandırdıkları eğitim kampında kız çocukların eğitimiyle ilgilenmektedir.⁹³

Bir diğer örnek ise çocuklarını YPG'den korumaya çalıştığı için tutuklanan Natheer Mostafa isimli babanın hikayesinde yer alan Qaraso isimli bir YPG üyesidir. Qaraso başka üyelerle birlikte Mostafa ve karısının bulunmadığı zamanlarda evlerine giderek kızlarını YPJ'ye katılmaya ikna etmeye çalışmıştır.⁹⁴

Daha önce PKK'dan ayrılan Z.T. isimli bir militan çocukların dağdaki temel sıkıntısının taciz ve tecavüze uğramaları olduğunu ifade etmiştir.

PYD'nin Çocukları

Silahaltına Alma Vakaları

PYD çocukları genellikle kaçırarak silahaltına almaktadır. 11 Şubat 2018'de basına yansıyan bir haberde YPG kamplarından kaçan çocukların kendi anlatımlarına yer verilmektedir. Tamamı Kürtçe olan ifadelerde 12-14 yaşlarında görünen bir erkek çocuğu YPG'nin onları zorla alıp eğitime götürdüğünü, on iki gün kaldıktan sonra kaçtığını ve orada gördüğü herkesin zorla silahaltına alındığını söylemiştir. Çocuğun ifadesine göre militanlar çocukları zorla arabalara bindirip bir kağıt imzalattıktan sonra kamuflaj kıyafeti giydirecek saflarına katmaktadır.

92. "Kurdish and Yazidi Women Fighting ISIS".

93. "Her War: Women vs. ISIS".

94. "Freedom of a Man for Recruiting His Daughters, Story of a Detainee at YPG Prison Refused YPJ Recruiting his Daughters", NSO, 28 Haziran 2017.

91. Somuk, "The Forgotten Child Soldiers Recruited by Kurdish Militants in Turkey and Syria".

Aynı yaşlarda başka bir erkek çocuk YPG militanlarının kendisini almak için evlerine geldiğini, babasının bu kişilerle kavga ettiğini ama onları durdurmaya güç yetiremediğini söylemiştir.

YPG kamplarından kaçmayı başaran bir erkek çocuğun ifadesine göre kendisi gitmek istemeyince örgüt üyeleri tarafından bir çuvala koyularak arabayla çatışma alanına götürülmüştür. Çocuk 16 yaşında olduğunu ve savaşın ne olduğunu bilmediğini söylemiştir.⁹⁵

Aynı videoda ifadesine yer verilen 18 yaşında bir kişi PYD'nin kendisini saflarına katılmaya zorladığını belirtmiştir. Ailede çalışan tek kişi olarak geçimlerini temin etmek zorunda olduğunu söylediğinde örgüt üyeleri eğer kendisi gelmezse kendisinden küçük olan kız ya da erkek kardeşini, onlar da gelmek istemezse annesini götüreceklerini, her aileden bir kişinin askerlik yapmak zorunda olduğunu söylemişlerdir.⁹⁶

PKK'nın yayın organlarından birinin haber sitesinde yakın zamanda Afrin'deki teröristlere moral vermek amacıyla bir video yayınlanmıştır. Videoda eli silahlı iki kız çocuğu ve başlarında bir kadın terörist yer almaktadır. Afrin'i savunmanın zor olduğunu söyleyen kız çocuklarından birinin tedirgin olduğu fark edilmiştir. Diğer kız çocuğu ise daha önce Deyrizor'da DEAŞ'a karşı saldırılara katıldığını ifade etmiştir.⁹⁷

YPG'nin 2014'te gerçekleştirdiği ilk çocuk asker alım örneklerinden biri olan 15 yaşındaki Hemrin Abdi isimli kız çocuğunun kaçırılması konusunda detaylı bilgi mevcut değildir.⁹⁸ SNHR'nin 2016 Ocak tarihli raporunda 4 Nisan 2015'te teröristler tarafından alıkonulan 16 yaşındaki Dilber Ahmed'in YPG'ye katılmak zorunda bırakıldığı ifade edilmiştir. Wissam Alo'nun SNHR muhabirleriyle yaptığı mülakatta 15 yaşından küçük bir kız çocuğunun elinde

makinalı tüfekle kontrol noktasında kendilerini durdurarak kimlik kontrolü yaptığını söylediği bilgisi kayda geçmiştir.

Çocukların silah talimlerini kayda alan ve görüntülerini servis eden YPG'nin kendi bölgesinde küçük bir kız çocuğuna otomatik tüfekle ateş etmesinin söylendiği bir video 1 Eylül 2016'da yayımlanmıştır.⁹⁹

Kurd Watch'un, örgütün 12 yaşındaki Fatıma Salim Ali'yi kaçırarak silahlı altına aldığı kaydedildiği Mayıs 2015 tarihli raporunda ailenin rızasının bulunmadığı ve kızlarının aniden ortadan kaybolduğu belirtilmiştir.¹⁰⁰ Ayrıca Kurd Watch'un sitesinde reşit olmayan 23 asker profiline de yer verilmiştir.¹⁰¹

HRW'un "Under Kurdish Rule" isimli raporunda yer alan bir diğer vaka Kahtaniye'de yaşayan 14 yaşında bir öğrenci olan Jamin Sıddık Ahmet'in 4 Kasım 2014'te YPG tarafından kaçırılmış olmasıdır. Örgüt üyeleri Jamin'in babasının kendileriyle konuşması üzerine Jamin'in kendileriyle birlikte olduğu, kızını artık unutmaması gerektiği, şu an Kandil Dağı'na doğru gittiği, yalnız olmadığı ve onunla birlikte binlerce kadının da orada olduğunu söylemişlerdir.¹⁰²

Türkiye'nin gerçekleştirdiği operasyon kapsamında Afrin'de etkisiz hale getirilen teröristlerin üzerlerinde ve barınma yerlerinde ele geçirilen fotoğraf makinalarından çıkan hafıza kartları ve dokümanlar da örgütün çocuk kullanımını ortaya koymaktadır. Fotoğraf ve dokümanlarda 13-17 yaşları arasında çok sayıda çocuğun görüntüsü bulunmaktadır. Bazı fotoğraflarda ellerinde Kalaşnikoflarla nişan almış vaziyette talim halindeki çocukların görüntüleri mevcuttur.¹⁰³

99. "US Insists on Backing YPG Terrorists, its Child Soldiers".

100. "Forcible Recruitments and the Deployment of Child Soldiers by the Democratic Union Party in Siria".

101. "PYD Saflarında Çocuk Askerler", *Kurdologie*, <http://warisnoexcuse.kurdologie.de/tr/war-is-no-excuse-2/pyd-saflarinda-cocuk-askerler>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

102. "Under Kurdish Rule-Abuses in PYD-Run Enclaves of Syria", s. 38.

103. "YPG/PKK'nın Zorla Askere Aldığı Çocukların Görüntüleri Ortaya Çıktı".

95. "Young People Forced into Arms by PYD/PKK Speak Out".

96. "Young People Forced into Arms by PYD/PKK Speak Out".

97. "Çocukları Savaştıran PYD/PKK Kendini Ele Verdi".

98. "YPG Recruiting Underage Fighters in Efrin", NSO, 25 Mayıs 2017.

Çocukların Silahaltına Alınma Sürecinde Aileler

PYD çocuk asker alımlarında ailelerle yaşanabilecek her türlü çatışmalı durumu göze almaktadır. Yukarıda yer verilen Latife Kaya'nın öldürülmesi olayı aynı zamanda çocuklarını örgütten korumaya çalışırken pek çok şeyi göze alan ailelerden sadece birinin durumunu ortaya koymaktadır. İkna olan çocukların ailelerinin bu duruma engel olmaları halinde örgütün ailelere hapis ve çeşitli işkenceler uygulaması örgütün hakimiyet kurduğu bölgelerde ailelerin çocuklarının yetiştirme biçimi hakkında karar alma imkanlarının olmadığını gösteren bir durumdur. Bu örneklerden bir diğeri çocuklarını YPG'den korumaya çalıştığı için tutuklanan Natheer Mostafa'nın hikayesidir. 28 Temmuz 2017 tarihli habere göre kendisi engelli olan Mostafa YPG'nin eleman toplama faaliyetleri karşısında zorla silahaltına alınmasından korktuğu için 16 yaşındaki oğlunu Türkiye'ye gönderir. Qaraso isimli bir YPG üyesi iki YPJ üyesiyle birlikte Mostafa ve eşinin olmadığı zamanlarda eve gelip 10 ve 12 yaşlarındaki iki kızına "Abdullah Öcalan felsefesi"nden söz ederek onları YPG'nin 2012'de kurulan kadın tugayı YPJ'ye katılmaları için ikna etmeye çalışır ayrıca dar gelirli aileye finansal destekte bulunmayı da vadeder. Bu olaylar annenin uzun süreli bir yolculukta olduğu bir süreçte gerçekleşmiştir. Anne döndüğünde kızlarının Demokratik Konfederalizm felsefesinden, direnmenin ve vatan için bedel ödemenin öneminden bahsettiklerini görür. Bunun üzerine Mostafa karısı ve çocuklarını YPG'den korumak için ismini açıklamadığı bir yere gönderir. Qaraso bunu öğrendiğinde bacağından engelli olan Mostafa'yı tutuklayarak Rajo'ya yakın bir YPG karargahına götürür. Karısı Mostafa'nın neden tutuklandığını öğrenmek istediğinde kendisine eşinin bırakılmasını istiyor sa kızlarını göndermesi söylenir.¹⁰⁴

104. "Freedom of a Man for Recruiting His Daughters, Story of a Detainee at YPG Prison Refused YPJ Recruiting his Daughters".

Rakka'ya bağlı Tel Abyad ilçesinden Türkiye'ye sığınan bir Suriyeli Rakka'nın PYD tarafından ele geçirilmesinden sonra örgütün erkek bulunmayan evlerde kızları zorla silahaltına aldığı, buna izin vermeyen ailelerden 20 bin dolar istediği ve kendilerinin maddi imkanı olmadığı için kızlarının alınmasını içleri kan ağlayarak izlemek zorunda kaldıklarını söylemiştir. 65 yaşındaki amcası da iki kızını vermek istemediği için örgüt üyeleri tarafından silah dipçığıyle darp edilip yaralanmıştır. Bunun üzerine iki aile gece yarısı buluşup Türkiye'ye sığınmıştır. Tel Abyad'dan Türkiye'ye sığınan Said Numan da kardeşinin zorla askere alınmak istenmesi üzerine Türkiye'ye geldiğini dile getirmiştir.¹⁰⁵

11 Şubat 2018'de basında YPG kamplarından kaçan 12-14 yaşlarında bir erkek çocukla yapılan bir mülakat yer almıştır. Çocuk babasının kendisini almamaları için evine gelen YPG üyeleriyle kavga ettiğini ama onları durdurmaya güç yetiremediğini söylemiştir.¹⁰⁶

YPG'ye ikna edilerek katılan çocuklar da vardır. Afrin'de YPG'nin 14 yaşındaki Ahmad isimli bir çocuğu Şeyh Hadid bölgesinde silahaltına alıp kendi saflarına kattığı basına yansımıştır. Ahmad'ın bütün ailesi PYD saflarındadır ve annesi "Yıldız Kadın Kongresi"nin bir üyesidir. Çocuk YPG'ye ailesinin onayıyla katılmış ve örgüt tarafından da Afrin'deki bir eğitim kampına kaydedilmiştir. Çocuğun akrabaları Ahmad'ın aslında okula devam ettiğini ama muhtemelen ailesinin partizan tavrından etkilenmesinin onu YPG'ye kaydolmaya ittiğini, bunun kendisine arkadaşları arasında da itibar kazandırdığını söylemektedir. Akrabalarına göre şaşırtıcı olan ise ailesinin onu cesaretlendirmesi ve örgüte katılmasından gurur duymasındır.¹⁰⁷

RT Amerika isimli YouTube kanalının paylaşımlarında da 16 yaşındaki bir kız çocuğu öz

105. "Terör Örgütü YPG/PKK'nın Sivillere Eziyeti Bir Kez Daha Ortada", TRT Haber, 19 Şubat 2018.

106. "Young People Forced into Arms by PYD/PKK Speak Out".

107. "YPG Recruiting Underage Fighters in Efrin".

savunma birimlerine katılmak istediğinde ailesi için bunun bir onur olduğunu, okula gitmediğini çünkü kadınların özgürleşmesinin okuldan daha önemli olduğunu söylemektedir.¹⁰⁸

Bununla birlikte bir örgüt üyesinin girdiği yoldan dönme imkanının bulunmaması çocuğun hukuken zaten rıza olarak nitelenemeyecek olan iradesini tartışmalı hale getirmektedir. Nitekim 2014'te PYD tarafından Kamışlı'da kaçırılan 13 yaşındaki Nurman İbrahim Khalifa İKBY kamplarında tutulan çok sayıda çocuğun kaçma girişimlerinin ciddi biçimde cezalandırıldığını belirtmiştir. Khalifa çocuk yaşta silahaltına alınan ve 18 yaşında iken sekizinci denemesinde de yakalanan bir kadının bir PKK kumandanı tarafından halkın gözü önünde infaz edildiğini ve cesedinin göle atıldığını söylemiştir.¹⁰⁹

Çocukların İkna Edilme Sürecinde Örgüt Söylemi

Örgüt çocukları belli bir sistemle saflarına katmakta ve bu süreçte çocukların örgüt üyeliğine ikna edilmelerinde belli bazı yöntemleri kullanmaktadır. Bu yöntemlerin ilki Kürt ulusunu korumanın önemi konusunda çocukları ikna ederek adanmışlık duygusu yaratmaktır. Human Rights Watch'un 12 Şubat 2014'te yaptığı mülakatta 14 yaşındaki bir YPG üyesi milise bir yıl önce katıldığını, kendilerini ikna etmek için Kürt milletinin durumundan söz ettiklerini söylemiştir. Bir önceki başlık altında yer verilen Natheer Mostafa'nın öyküsünde¹¹⁰ de örgüt üyelerinin anne ve babanın olmadığı saatlerde eve gelerek 10 ve 12 yaşlarındaki kız çocuklarına Abdullah Öcalan felsefesinden söz etmeleri, üyelerin gerekirse ev ev gezerek çocukları ideolojik olarak

devşirmeye/kandırmaya çalıştığını ortaya koyan örneklerden biridir.

Örgütün bir başka söylemi "özgürlük" özellikle de "kadınların özgürlüğü" için mücadele düşüncesidir. Bu söylem örgüt tarafından özellikle kız çocuklarını ikna etmek ve Batı nezdinde itibar kazanmak için geliştirilmiştir. Tolheldan lakaplı YPJ üyesi özgür bir gelecek için savaşmanın çocuklarını örgüte gönderen ailelerin motivasyonu olduğunu söylemektedir.¹¹¹

YPG Press Office isimli YouTube kanalının 2016 tarihli videolarında görüntülerine yer verilen YPJ kumandanı Zin, YPJ sayesinde kadınların Rojava'da bütün kurumlarda yer alabildiklerini söylemektedir. Zin kendilerine Avrupalı direnişçi kadınları model aldıklarını, Avrupalı kadınların da onları görmeleri ve desteklemeleri gerektiğini ifade etmektedir. Videoda yer verilen bir diğer kadın kumandan olan Azima ise Kobani'deki militanların yüzde 80'inin kadın olduğunu söylemektedir. Videoda ayrıca YPJ'nin motivasyonları arasında doğrudan demokrasi, ekoloji ve kadınların güçlü ve özgür oldukları bir komünal yaşam tarzının bulunduğu belirtilmektedir.¹¹²

Görsel 2. YPJ kumandanı azima sadece DEAS'a değil toplumun empoze ettiği koşullara karşı da organize olduklarını söylemektedir.

108. "Her War: Women vs. ISIS".

109. Röportajın yayımlandığı link için bkz. "»They Told Her: »This PKK Bullet is too Good for You!« and Shot Her in the Head", Kurd Watch, <http://kurdwatch.org/?e3544>, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2018).

110. "Freedom of a Man for Recruiting His Daughters, Story of a Detainee at YPG Prison Refused YPJ Recruiting His Daughters".

111. "Her War: Women vs. ISIS".

112. "YPJ: Women's Defense Units (Women's Protection Units)-English/Kurdi", YouTube, 25 Eylül 2016, https://www.youtube.com/watch?v=_OWQ-apZC78&feature=youtu.be, (Erişim tarihi: 20 Şubat 2018).

Çok sayıda çocuğun eğitim alırken görüntülendiği videolarda küçük bir kız çocuğunun YPJ'li teröristlerin bulunduğu arabaya yöneldiği ve YPG askeri üssünün yerini sorduğu görülmektedir. Teröristler tarafından kıza neden üsse gitmek istediği sorulunca kız onları sevdiğini ve onlara katılmak istediğini söylemektedir.

Bölgede hakim olan ve geleneksel yapının yansıması olarak kadınların baskılanmış olmaları karşısında bu söylemlerin kız çocuklarının zihninde bir karşılık bulduğu durumlar mevcuttur.¹¹³ Toplum ve ailede kadın olarak değer görmemek bölgedeki kız çocuklarının YPJ'ye katılmalarında önemli bir etkidir. 16 yaşındaki bir kız çocuğunun YPJ'ye katılma sebebi daha özgür bir hayata sahip olmaktır. Cizre'den kampa giden bir çocuk henüz okulu devam ederken annesinin kendisini evlendirmek istediğini, kendisinin ise köle olmak ya da eski evinde yaşamaya devam etmek yerine YPJ'ye katıldığını söylemiştir. Ayrıca devrimin bir parçası olmak ve kadın haklarını korumak istediğini ifade etmiştir. 16 yaşında olduğu ifade edilen bir kız çocuğu da özdenetim birimlerine katılmasının ailesi için bir onur olduğunu, okula gitmediğini çünkü kadınların özgürleşmesinin okuldan daha önemli olduğunu dile getirmiştir.¹¹⁴

Görsel 3. Örgütün bu propogandası bölgenin genelinde sürdürülmektedir. Sokaklarda PYD'nin kadın kolu olan YPJ'nin posterleri asılı.

113. "PYD Saflarında Çocuk Askerler".

114. "Her War: Women vs. ISIS".

Böylece örgüt, çocuk istismarının her boyutuyla ortaya çıktığı bir alanda çocukları kullanmaya devam ederken dünya genelinde muteber görülecek bir kavramla eylemlerini meşru hale getirmeye çalışmaktadır. Bununla beraber zorla silahaltına alınan, gönüllü katılım gösterse bile örgütten ayrılıp sıradan bir hayata kavuşma imkanı olmayan, kaçmaya çalışıldığında cezalandırılan ve bazı örneklerde öldürülen birinin örgüt üyesi olduğu süreçte bile sağlıklı bir iradeye sahip olduğu söylenemez.

PYD'nin asker toplama usulünün ironik tarafı belli bir ideoloji için bir araya gelen kişilerden oluştuğunu iddia ederken eleman bulamaması ve kendi ideolojisini benimsemeyenleri silah zoruyla savaştırmasıdır.

Örgüt diğer dünya örneklerinde olduğu gibi dezavantajlı ailelerin çocuklarını maddi imkanlarla kandırmaya çalışmaktadır. Tolheldan isimli örgüt üyesinin yoksul ailelerin çocuklarını vatan hizmet için gönderdikleri iddiası¹¹⁵ örgütün üye edinmede maddi menfaat vaatleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Natheer Mostafa'nın hikayesinde Qaraso isimli YPG üyesi ile iki YPJ üyesinin Mostafa'nın kızlarını ikna etmeye çalışırken dar gelirli aileye finansal destekte bulunmayı vaatmesi de böyle bir durumdur.¹¹⁶

Gençlere askerlik yapmaları karşılığında maddi menfaat teklif edilmesinin bir diğer örneği de 2016'da Menbiç ve çevresinde 16 yaşının üstündeki kişiler bakımından getirilen zorunlu askerlik düzenlemesinde askerlik karşılığında 100'er ABD doları verileceğinin açıklanmasıdır.¹¹⁷

115. "Her War: Women vs. ISIS".

116. "Freedom of a Man for Recruiting His Daughters, Story of a Detainee at YPG Prison Refused YPJ Recruiting His Daughters".

117. "PYD'den 16 Yaş Üstüne 'Zorunlu Askerlik'", *Habertürk*, 4 Eylül 2016.

SONUÇ

Çocuk, savaşmanın anlam ve sonuçlarını kavrayabilecek olgunlukta olmamasının yanı sıra fiziksel ve duygusal gelişiminin sürdüğü evrelerde korunması gereken üstün yarara sahiptir. Uluslararası normlarda çocukların silahlı bir örgütle alakalı olabilecek herhangi bir eylemde kullanılmaları çocuk askerliği olarak değerlendirilmiş ve yasaklanmıştır. Zira örgütler tarafından çocukların kullanılmasında çocuğun özne olma vasfının yerini araçsallaştırılması almakta, çocuk örgüt içinde fiziki özellikleri, kapasitesi, gerçekleştirilecek eylem bakımından elverişliliği ve örgütün duyduğu ihtiyaç gibi faktörler doğrultusunda kullanılmaktadır.

Paris Prensipleri bu çerçevede “silahlı bir güç ya da grupla ilişkili çocuk” ifadesiyle 18 yaşın altındaki düzenli ya da düzensiz bir silahlı grupta yer alan kişilerin örgütle alakalı olarak gerçekleştirilebilecekleri eylemlere örnekleyici olarak yer vermiştir. Bu durumlar karşısında devlet ya da silahlı örgütlerin çocukları silahaltına aldıkları ancak çatışmalarda kullanmadıkları yönündeki savunmaları da çocuğun korunduğu anlamına gelmemektedir.

PYD kendi bölgelerinde savaşacak eleman bulamaması ve ideolojik olarak devşirebileceği gelecek kadrolarını yetiştirebilmek amaçlarıyla çocukları silahaltına almaktadır. PYD’nin savaştaki konumu çerçevesinde örgüt ve örgüte yakın medya organları tarafından çocuk askerlerin de yer aldığı PYD eylemleri Kürt halkı için savaşma, özgürlük, kadınların özgürlüğü, rejim karşısında Suriye’deki Kürtleri savunma ya da DEAŞ’a karşı mücadele gibi iddialarla gündeme getirilmektedir. Böylece örgüt bir taraftan kendi ideolojisi için çocukları istismar etmeye devam ederken diğer taraftan da dünya genelinde muteber görülecek kavramlarla eylemlerini meşru hale getirmeye çalışmaktadır. Bu kavramlarla örgüt bir “halk kurtuluş savaşı”nı idealize etmek istese de Kürtlerin PYD için savaşmamak adına bölgeyi

terk etmelerinin örgütün çocuk asker kullanmasına yol açması, 2018’de zorla silahaltına alınan ve kaçmayı başaran Kürt çocukların anlatımları ve kamplarda karşılaştıkları kişilerin gönüllü olarak gelmediği yönündeki şahitlikleri gibi durumlar PYD’nin bu tavrının bölgede de karşılık bulmadığını ortaya koymaktadır.

PYD ilk düzenlediği normlarında askerlik yaşını 18’den başlatarak, Cenevre Çağrısı’nı imzalayarak ve HRW’ye yazdığı cevapla çocukların kullanılmasının istisnai olduğuna dair bir algı uyandırmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte örgütte çocukları silahaltına almak ve eğitmekle görevli üyelerin bulunması, PYD’nin evlere gidip aileleriyle çatışarak çocukları zorla götürmesi ve örgütün çocukları ikna/kandırma sürecindeki söylemleri bu durumun sistematik olduğunu ortaya koymaktadır. İkna olan çocuklar bakımından da çocukların iradesi hukuken rıza olarak nitelenemez. Çocukları kahraman olabilecekleri, ailelerini fakirlikten kurtarabilecekleri, Kürt halkına büyük bir yardımda bulunabilecekleri veya kendilerinden önce dağa çıkan yakınlarını görebileceklerine ikna ederek dağa çıkaran PYD açısından bu durum sadece örgütün kendi ideolojisi için bu duruma direnme imkanı olmayan çocukları kullanmasından ibarettir.

PYD söyleminin Batılı genelgeçer ideolojilere ya da toplumsal kabul gören değerlere yaslanması aslında örgütün iddia ettiği değerleri benimsediği anlamına gelmeyeceği gibi çocukların kullanıldığı bir savaşı ahlaklı hale de getirmez. *Marie Claire* dergisinde adeta bir yaz kampına benzetilmek suretiyle kardeşlik, dostluk, paylaşım gibi olumlu çağrışımlar oluşturacak şekilde kaleme alınmış olan PYD kamplarında çok sayıda çocuk bir yaz eğlencesine değil yaşları itibarıyla ne olduğunu kavrama imkanlarının bulunmadığı bir ideoloji için savaşmaya hazırlanmaktadır. PYD’nin feminist söylemini de yücelten bu çalışmalara rağmen kız çocuklarının zorla savaştırıldığı bir düzenle kadınların statülerinin yüksel-

tilemeyeceğini görmek de zor değildir. Batı'nın gönüllülük örneklerini parlatarak moda dergilerinden ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM) gibi resmi sosyal medya hesaplarına kadar pek çok yerde öne çıkarması yine Batı menşeli olan insan hakları nosyonunun teoriden ibaret olduğunu düşündüren bir durumdur.

Birçoğu 18 yaşına ermeden öldürülen çocukların çok azı örgüt koşullarında ve çatışma-

ların gölgesinde hayatlarını sürdürebilmektedir. Sağ kalanlar ise savaşın bitmesinden sonra hayat normallerine dönme ve eğitim, rehabilitasyon süreçlerine adapte olmada önemli sıkıntılar yaşamaktadır. Terör örgütünün çocuk asker kullanımını görmezden gelerek –PYD gibi– yapıları desteklemeye devam eden Batılı devletler ve medya organları da bu durumun sorumluları arasındadır.

Örgütler tarafından çocukların kullanılmasında çocuğun özne olma vasfının yerini çocuğun araçsallaştırılması almaktadır. Örgütte çocuk fiziki özellikleri, kapasitesi, gerçekleştirilecek eylem bakımından elverişliliği ve örgütün duyduğu ihtiyaç gibi faktörler doğrultusunda kullanılmaktadır. Bu sebeple çocukların silahlı örgütler tarafından çatışmalar ve bunun dışında akla gelebilecek herhangi bir alanda kullanılmaları uluslararası normlarda çocuk askerliği olarak değerlendirilmiş ve yasaklanmıştır. Bu çerçevede tüm dünya örneklerinde çocuk asker kullanımı benzer istismar biçimlerine yol açmaktadır. Bu tespit bir yana bırakılacak olursa ortak kampları, ortak yöneticileri ve aynı yöntemlerle çalışmaları dolayısıyla PKK üzerine yapılan araştırmaların ortaya çıkardığı verilerin PYD bakımından da geçerli olduğu düşünülebilir. PKK'da çocukların gerilla tipi olanından şehir tipine kadar her türlü eylemde kullanılmalarının yanı sıra ideolojik amaçlarla ön plana çıkarıldıkları ve cinsel köle olarak kullanıldıkları görülmektedir.

PYD'nin söyleminin Kürt halkı için savaşma, özgürlük, kadınların özgürlüğü, rejim karşısında Suriye'deki Kürtleri savunma ya da DEAŞ'a karşı mücadele gibi Batılı genelgeçer ideolojiler ya da toplumsal kabul gören değerlere yaslanması, örgütün bir taraftan kendi ideolojisi için çocukları istismar etmeye devam ederken diğer taraftan da dünya genelinde muteber görülecek kavramlarla eylemlerini meşru hale getirmeye çalıştığını göstermekte ve çocukların kullanıldığı bir savaş ahlaklı hale getirmemektedir.

Bu analizde PYD'nin etkin olduğu bölgelerde sistematik olarak çocuk asker kullanıldığı ortaya koyulmakta ve bu konunun uluslararası hukuktaki karşılığı incelenmektedir.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org